

CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER
FAKÜLTESİ

MANİSA
TİCARET VE SANAYİ ODASI

MANİSA İLİNDE KOBİLERİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

PROJE GRUBU

Yard.Doç.Dr. Canan AY

Yard. Doç. Dr. Süreyya SAKINÇ

Araş.Gör. Ramazan GÖKBUNAR

Araş.Gör. Cevdet KAYALI

Araş.Gör. Asena ALTIN

Araş.Gör. Emin ÇİVİ

MANİSA-1997

ÖNSÖZ

Tarımsal getirileriyle, ülkemiz ekonomisine katkıda birinci sırayı alan Manisa, bu özelliğini kaybetmeden ve özellikle 1980 li yıllarda sanayicilerin yoğun yatırım talepleriyle karşılaşmıştır. Çoğunluğu Organize Sanayi Bölgesinde yer alan yatırımlar, bölgenin hemen yanında bulunan Küçük Sanayi Sitesinde de önemli boyutlarda gelişmeye imkan sağlamıştır.

Dünyada büyük ve hantal sanayi tesislerinden, küçük ve orta ölçekli dinamik sanayi tesislerine dönüşün başladığı dönem, bize Türkiye için KOBİ adını verdiğimiz bu tesislerin önemini daha iyi kavrama imkanı vermiştir. Özellikle batılı rakipleri karşısında olumsuz şartlarda çalışan ve sorunların altında ezilen KOBİ' lerin, olmaları gereken yere ulaşabilmeleri için gerekli çalışmaların yapılması kaçınılmazdır.

Bu noktadan hareketle, Manisa' daki KOBİ' lerin sorunları ve bu sorunların çözümlerine yönelik bir anket uygulamasını Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile birlikte gerçekleştirdik. Bu çalışma ile ilgili sonuçların ve sorunların çözümüne ilişkin önerilerin yer aldığı kitabımızı konuyla ilgilenenlere, saygılarımızla sunuyoruz.

Bülent KOŞMAZ

Manisa Ticaret ve Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

DİZGİ : Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
BASKI : Emek Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti. MANISA

ÖNSÖZ

Dünyanın her tarafında olduğu gibi Türkiyemizde de müşteri gereksinimleri, piyasadaki değişimlere duyarlılıkları ve esnek yapılarıyla KOBİ'ler ekonominin itici gücünü oluşturmaktadır. Türkiye'de işletmelerin sayı olarak yaklaşık %95'i ve çalıştırdığı işçi sayısına göre ise yaklaşık %85'inin KOBİ niteliği taşıdığı bilinmektedir.

Günümüzde KOBİ'lerin çoğu, büyük işletmelerin hammadde ve malzeme tedarikçisi ve yansanayii olarak belirleyici görevler üstlenmişlerdir.

KOBİ'lerin başta kalifiye işgücü, finansman, üretim ve teknoloji, pazarlama ve yönetim olmak üzere bir çok noktada sorunları bulunmaktadır. Bu sorunların sıralanması ve çözümlerinin aranması çabaları ancak yakın zamanda ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Manisa merkezindeki KOBİ'lerinin kapsamlı bir envanterini elde etmeyi ve sorunlarını saptamayı amaçlayan bu çalışmanın alanındaki önemli bir açığı gidereceğine ve bu konuda çalışacak araştırmacılara iyi bir başlangıç noktası oluşturacağına inanıyorum.

Çalışmaya yaptığı katkılar nedeniyle Manisa Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Sayın Bülent Koşmaz'a, Oda Sekreteri Sayın Ahmet Kurşun'a, çalışmayı gerçekleştiren Fakültemiz Öğretim Üyeleri Yrd. Doç. Dr. Canan Ay, Yrd. Doç. Dr. Süreyya Sakınç , Arş. Grv. Ramazan Gökbunar, Arş. Grv. Cevdet Kayalı, Arş. Grv. Emin Çivi ve Arş. Grv. Asena Altın'a teşekkürlerimi sunarım.

Prof. Dr. Hülya TÜTEK
İ.İ.B.F. Dekanı

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
Önsöz	I
İçindekiler	II
Şekiller Listesi	VII
Tablolar Listesi	VIII

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER

I-GİRİŞ	1
II-KOBİ'LERİN TANIMI VE ÜLKEMİZDEKİ YERLERİ	3
III- KOBİLERİN SORUNLARI	6
IV-AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KOBİLERE YÖNELİK DEVLET YARDIMLARI	7
V-TÜRKİYE'DE KOBİLERE YÖNELİK DEVLET YARDIMLARI	10
A- Yatırımlarda Devlet Yardımları	11
1-Yardımlardan Yararlanma Koşulları Ve Usulleri	11
2-Uygulanacak Destek Unsurları	13
a-Fon Kaynaklı Kredi	13
b-Yatırım İndirimi	14
c-Yerli Makine ve Teçhizat KDV Desteği	14
d-Gümrük Vergisi ve Fon Muafiyeti	15
e-Damga Vergisi ve Harç İstisnası	15
B- İhracatta Devlet Yardımları	15
1- AR-GE Yardımları	16
a-AR-GE Faaliyeti Harcamalarının Devletçe Karşılanması	16
b- AR-GE Projelerine Sermaye Desteği	16

c- Stratejik Odak Konuları Projeleri	16
2- Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi	17
3- Pazar Araştırma Desteği	17
4-Yurt Dışı Ofis-Mağaza Desteği	18
5- Yurt Dışı Fuar ve Sergi Desteği	18
6- Uluslararası Nitelikteki Yurt İçi İhtisas Fuarlarının Desteklenmesi	19
VI-KOBİLERE DESTEK VEREN KURUMLAR	20
A-Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	20
B-Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)	21
C-Milli Prodüktivite Merkezi (MPM)	22
D-Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV)	22
E-Dış Ticaret Müsteşarlığı	23
F-Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı (KÜSGET)	23
G-Eximbank	23
H-Halkbank	23
I-Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli Sanayiciler Derneği (KOS-DER)	24

İKİNCİ BÖLÜM

MANİSA İLİ İMALAT SANAYİİNDE KOBİ'LERİN SORUNLARINA YÖNELİK ANKET UYGULAMASI VE SONUÇLARI	25
I- ANKET YAPILAN MANİSA İLİ HAKKINDA ÖZET BİLGİ	25
II- ANKETİN AMACI	28
III- ANKETİN KAPSAMI	29

IV- ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	29
V - MANİSA İLİNDE (MERKEZ) FAALİYET GÖSTEREN KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELER HAKKINDA GENEL VERİLER	29
A- İşletmelerin Ünvanlarına Göre Dağılımı	30
B- İşletmelerin Sektörel Dağılımı	30
C- İşletmelerin Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı	31
D-İşletmelerin Faaliyetlerini Sürdürdükleri Yapı Tipi	32
E- İşletmelerin İstihdam Ettikleri Eleman Sayısına Göre Dağılımı	32
F-İşletmelerin Üyesi Bulundukları Kuruluşlara Göre Dağılımı	33
VI- İŞLETMELERİN ÜRETİM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN VERİLER	34
A-Kapasite Kullanımı	34
1-Üretim Faaliyetlerinin Tam Kapasiteye Ulaşamama Nedenleri	35
2-Üretim Faaliyetlerine İlişkin Sorunlar	36
B- Üretim Teknolojisi	36
1-İşletmelerin Kullanmakta Olduğu Teknolojileri Edinme Yöntemleri	36
2-İşletmelerin Kullanmakta Oldukları Teknolojinin Günümüzdeki Durumu	37
3-İşletmelerin Kullandıkları Teknolojiyi Değiştirmeme Nedenleri	38
C-Araştırma - Geliştirme Faaliyetleri	39
VII - İŞLETMELERİN FİNANSAL YAPILARINA İLİŞKİN VERİLER	39
A-İşletmelere Ait Finansal Bilgiler	39

1-İşletmelerin Yıllık Satışları	40
2- İşletmelerin Varlıkları	40
3-Öz Sermaye	41
4-İşletmelerin Borçları	42
VIII-İŞLETMELERİN PAZARLAMA FONKSİYONLARINA İLİŞKİN VERİLER	43
A-Dağıtım Kanalları	43
1-İşletmelerin İç Pazarda Kullanmakta Olduğu Dağıtım Kanalları	43
2- Ürünlerin Dağıtımında Karşılaşılan Sorunlar	44
B-İşletmelerin Fiyatlama Politikaları	44
1- İşletmelerin Fiyatlama Politikasını Etkileyen Faktörler	45
2-İşletmelerde Maliyetleri Artıran Faktörler	45
C-İşletmelerin Tanıtma Faaliyetleri	46
D-İşletmelerin Ürünlerine Yönelik Bilgiler	47
1- Ürün Markasına Yönelik Bilgiler	47
2- Ürün ile İlgili Başvurular	48
E- Hedef Pazar	49
1-İşletmelerin Hedef Pazarı	49
2-İhracat	49
IX- İŞLETMELERİN YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN VERİLER	50
A-Yeni Yatırımlara Yönelme Nedenleri	50
B-Yatırımların Finansmanı	51
1- İşletmelerin Finansman Kaynakları	51
2- İşletmelerin Kredi Temininde Yararlandıkları Kurumlar	52
3-İşletmelerin İlişkide Bulundukları Mesleki ve Mali Kurumlar	53

C-Yatırım Teşvikleri	54
X- İŞLETMELERİN EĞİTİM FAALİYETLERİ	55
XI-İŞLETMELERİN DEVLET YARDIMLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	56
A- İşletmelerin Devlet Yardımlarına İlişkin Değerlendirmeleri	56
B-İşletmelerin Devlet Yardımlarına İlişkin Beklentileri	57
XII-ORTAK KULLANIM ALANLARI	58
XIII- İŞLETMELERİN KOBİ POLİTİKALARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	58
XIV- GENEL DEĞERLENDİRME VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	68
A- Genel Değerlendirme	68
B- Çözüm Önerileri	68
Yararlanılan Kaynaklar	77
Ek (Anket Formu)	

Şekiller Listesi

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1 İşletmelerin Ürünlerine Göre Dağılımı	30
Şekil 2: İşletmelerin Sektörel Dağılımı	31
Şekil 3: İşletmelerin Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı	31
Şekil 4- İşletmelerin Faaliyetlerini Sürdürdükleri Yapı Tipi	32
Şekil 5- İşletmelerin İstihdam Ettikleri Eleman Sayısına Göre Dağılımı	33
Şekil 6-İşletmelerin Üyesi Bulundukları Kuruluşlara Göre Dağılımı	33

Tablolar Listesi

	<u>Sayfa No</u>
TABLO :1 İMALAT SANAYİNDE KOBİLER	5
TABLO :2 SEKTÖRLER İTİBARIYLA MANİSA İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN İŞLETMELER	26
TABLO :3 İŞLETMELERİN 1994,1995 VE 1996 YILLARINA AİT KAPASİTE KULLANIM ORANLARI	31
TABLO :4 İŞLETMELERİN TAM KAPASİTEYE ULAŞMAMA NEDENLERİ	35
TABLO :5 İŞLETMELERİN TEKNOLOJİYİ EDİNME YÖNTEMLERİ	37
TABLO :6 İŞLETMELERİN KULLANDIKLARI TEKNOLOJİNİN DÜZEYİ	37
TABLO: 7 İŞLETMELERİN KULLANDIKLARI TEKNOLOJİYİ DEĞİŞTİRMEME NEDENLERİ	38
TABLO: 8 İŞLETMELERDE AR-GE FAALİYETLERİ	39
TABLO: 9 YILLIK SATIŞLAR (Milyon TL)	40
TABLO: 10 İŞLETMELERİN VARLIKLARI (Milyon TL)	41
TABLO :11 İŞLETMELERİN ÖZSERMAYESİ (Milyon TL)	42
TABLO :12 İŞLETMELERİN BORÇLARININ VADE BAKIMINDAN DAĞILIMI	42

TABLO :13 İŞLETMELERİN KULLANMAKTA OLDUĞU DAĞITIM KANALLARI	43
TABLO :14 ÜRÜNLERİN DAĞITIMINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	44
TABLO :15 FİYATLAMA POLİTİKASINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	45
TABLO :16 ÜRÜN FİYATLARININ ARTIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	46
TABLO :17 İŞLETMELERİN TANITIM FAALİYETLERİ	47
TABLO :18 ÜRÜN MARKASI	47
TABLO :19 ÜRÜN İLE İLGİLİ BAŞVURULAR	48
TABLO :20 İŞLETMELERİN HEDEF PAZARI	49
TABLO :21 İŞLETMELERİN İHRACAT FAALİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI	49
TABLO :22 İŞLETMELERİN YATIRIMLARA YÖNELME NEDENLERİ	50
TABLO :23 SABİT KIYMET YATIRIMLARI İÇİN FİNANSMAN KAYNAKLARI	51
TABLO :24 İŞLETMELERİN KREDİ TEMİNİNDE YARARLANDIKLARI KURUMLAR	53
TABLO :25 İŞLETMELERİN İLİŞKİ KURDUĞU MESLEKİ VE MALİ KURUMLAR	53
TABLO :26 İŞLETMELERİN YARARLANDIKLARI YATIRIM TEŞVİKLERİ	54

TABLO :27 İŞLETMELERİN EĞİTİM FAALİYETLERİ	55
TABLO :28 İŞLETMELERİN DEVLET YARDIMLARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELERİ	57
TABLO :29 İŞLETMELERİN YARARLANMAK İSTEDİKLERİ DEVLET YARDIMLARI	57
TABLO :30 KOBİ'LERARASI ORTAK KULLANIMA AÇILMASI İSTENEN TESİSLER	58

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELER

I-GİRİŞ

Günümüz bilgi toplumunda, bilgi ve iletişim teknolojisinin oluşturduğu ortamda ekonomik faaliyetler küreselleşme eğilimine girmiştir. Bu süreçte, uluslararası rekabet ve teknolojiye görülen hızlı gelişmeler, dünya ekonomisinde önemli değişimlere yol açmıştır. Küreselleşme ile birlikte üretimin uluslararası boyuta ulaşması, firmaların dünya ekonomisini bütün bir pazar olarak görmelerine ve rekabet stratejilerini buna göre belirlemelerine neden olmuştur. Böylece tüketici seçenekleri çoğalmış ve yoğun araştırma-geliştirme faaliyetleri gerektiren pazarlar ortaya çıkmıştır.

Uzun yıllar KOBİ'lerin önemli bir bölümü büyük işletmelere ara mamul üretimini gerçekleştirmiş, geriye kalanların çoğu da büyük işletmelerin girmek istemedikleri riskli alanlarda faaliyetlerini sürdürmüşlerdir¹.

Günümüzde mikro-elektronik tabanlı ve bilgisayar destekli üretim teknolojisindeki gelişmeler ürünlerin yaşam evrelerini kısaltmış, işletmeleri kaliteli, düşük maliyetli, ürün ve talepteki değişikliklere karşı esnek üretim

¹ TOBB-KOSGEB, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Konferansı (2000'li Yıllara Girerken Türkiye'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Politikası), Ankara: TOBB Yay. No.:278/2,1993, s.63-64.

yöntemini içeren teknolojileri kullanmak zorunda bırakmıştır. Sanayideki bu yapısal değişimler, işletmelerin organizasyonlarında hiyerarşik karar ve yetki kademeleri sayısını azaltmış, stokları en aza indirmeye yönelik anında üretim (Just in time) sistemleri, global kalite kontrol yaklaşımları, sıfır hatalı üretim politikaları, dağıtım teknikleri vb. esnek üretim yöntemlerini kullanmaya zorlamıştır. Bu yöntemler, tasarımda ve üretimde çok sık aralıklarla model değiştirmeye, her değişiklikte daha üstün, daha cazip ürünler ortaya koyabilmeye, yepyeni ürünler tasarlayıp anında pazara sürmeye olanak sağlamıştır.

Tüketici zevklerinde ve tercihlerinde ortaya çıkan değişiklikler, tüketicilerin yığın üretim yapılan tipten tipten uzaklaşmasına yol açmıştır. Böylece ölçek ekonomilerine dayalı yığın üretim sistemleri çağını doldururken, yerini farklılaşan ihtiyaçları karşılayan pek çok farklı ürün üretebilen esnek üretim sistemleri almıştır. Günümüz sanayi toplumlarında standart üretimden müşterilerin isteklerinin farklılığına dayanan çoklu üretime geçilmiş, entegre tesislerin yerini ana sanayi-yan sanayi bütünleşmesine yönelik, daha esnek daha hızlı modeller almıştır. Bu hızlı değişime büyük işletmeler kısa zamanda uyum gösterememekte adeta bu işletmelerde "dinozorlaşma sendromu" (bürokratik katılık, esnek olmama) yaşanmaktadır. Böylece KOBİ'ler esnek üretim sistemlerinin gerektirdiği işletme tipi olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

KOBİ'ler teknolojiye gelişmelere ve sistemde meydana gelen değişikliklere daha kolay uyum sağlayabilmektedir. Geniş istihdam olanakları oluşturabilen bu işletmelerin, girişimciliğin geliştirilmesi ve küçük birikimlerin yatırımlara yönlendirilmesinde de önemli katkıları vardır.

21. Yüzyılda kitlelerin gereksinim duydukları tipten tipten ürünlerin önemli bir bölümü yine yığın üretimde bulunan işletmeler tarafından gerçekleştirilecektir. Ancak toplumların refah düzeylerindeki artışa bağlı olarak, tüketici zevklerinde ve tüketim eğilimlerinde değişimler, tipten tipten

mallara olan talebi azaltacaktır. Bunun sonucu olarak, tipten tipten ürünler yerine, aynı ürünlerin değişik türlerinin üretimi ağırlık kazanacaktır. Bu da esnek ve sınırlı olan ürünleri üretebilme niteliklerine daha çabuk uyum sağlayabilen KOBİ'ler için önemli bir çalışma alanı oluşturacaktır².

Küçük sanayi işletmelerinin ekonomik açıdan oluşturdukları dinamizm, önemli bir kalkınma unsuru olduğundan tüm dünyada bu işletmeleri destekleyici teşvik programları sürekli geliştirilmekte ve yaygın olarak kullanılmaktadır. Tüm dünyada teşvik kapsamına KOBİ'lerin alınmasıyla adeta bu tür işletmeler yeniden keşfedilmiştir. KOBİ'lerin yapıları ve ölçekleri itibarıyla esnek talep-esnek arz modeline kolayca uyum sağlayabilmeleri dünya sanayi dokusunun temelinde köklü değişikliklere yol açmıştır. Dolayısıyla KOBİ olgusu teknolojik değişim dinamiklerinin ortaya çıkardığı bir sonuç olarak algılanmaktadır. Bu kapsamda KOBİ'ler sanayii sektörünün tamamının rekabet edebilirliği yönünden temel bir unsurdur³. Bu işletmeler yeni mal üretimine olanak sağlayan ve böylece ilerde büyüme potansiyeli olacak bir endüstrinin temelini oluştururlar.

II-KOBİ'LERİN TANIMI VE ÜLKEMİZDEKİ YERLERİ

KOBİ'lerin üzerinde birleşilen kesin bir ortak tanımı yoktur. Çalışan sayısı, satış miktarı, sahip olunan sermaye miktarı, kullanılan çalışma alanı, ödenen ücretler, kullanılan hammadde miktarı, üretim yöntemi çeşitli tanımlarda büyüklük ölçüsü olarak ele alınmakla birlikte, çalışan sayısı ölçme ve karşılaştırma kolaylığı açısından en fazla kullanılan ölçüt olmaktadır.

² TOBB-KOSGEB, s. 654.

³ MUEGGE, Herman, "Endüstriyel Kalkınmada ve Uluslararası Rekabette Ortaya Çıkan Yeni Eğilimler", *Piyasa Ekonomilerinde Endüstriyel Kalkınma Stratejileri*, İstanbul:TÜSIAD Yayınları, 1990,s.10.

Avrupa Birliği ülkelerinde, 50-250 işçi çalıştıran, yıllık cirosu 40 milyon ECU'yu geçmeyen işletmeler "orta büyüklükte işletme" olarak, 1-50 işçi çalıştıran, yıllık cirosu 7 milyon ECU'yu geçmeyen işletmeler de "küçük işletme" olarak sınıflandırılmaktadır.

Dünya Bankası 1-50 işçi çalıştıranları küçük ölçekli işletme, 51-200 işçi çalıştıranları orta ölçekli işletme, 200'den çok işçi çalıştıran işletmeleri büyük işletme olarak tanımlamaktadır.

Ülkemizde ise KOSGEB, 1-50 işçi çalıştıranları küçük ölçekli işletmeler olarak adlandırılırken, 51-150 kişi arasında işçi çalıştıran işletmeleri ise KOBİ olarak tanımlamaktadır.

DİE, 1-9 işçi çalıştıran işletmeleri çok küçük işletme, 10-49 işçi çalıştıranlar küçük işletme, 50-99 işçi çalıştıran işletmeleri orta ölçekli işletme ve 100'den fazla işçi çalıştıran işletmeleri de büyük işletme olarak tanımlamaktadır.

Halkbankası, 50'den az işçi çalıştıranları küçük ölçekli işletme, 50-99 işçi çalıştıranları orta ölçekli işletme, 100 ve daha çok işçi çalıştıranları ise büyük ölçekli işletme olarak değerlendirmektedir.

Dış Ticaret Müsteşarlığı ve TOSYÖV, 1-200; Eximbank ise 1-250 işçi çalıştıran işletmeleri KOBİ olarak kabul etmektedirler. TOBB ise 1-9 arası mikro, 10-49 arası küçük ve 50-150 arası işçi çalıştıran firmaları orta boy işletme olarak tanımlamaktadır.

Merkez Bankası'nın 1992-1994 dönemindeki sektör bilançolarında 1-50 kişilik işyerleri küçük, 50-500 kişilik işyerleri orta ve 500'den fazla işçi çalıştıran işyerleri büyük ölçekli işyeri tanımı kapsamında gösterilmiştir.

Ülkemizde işletmelerin % 94.3'ü KOBİ'lerdir. Türkiye'de 4 milyona yakın KOBİ, katma değer % 19.2'sini sağlamakta, işgücünün % 76.8'ini istihdam etmektedir.

Toplam yatırımlar içinde KOBİ'lerin payı % 26 iken Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde bu oran % 36'ların üzerindedir. KOBİ'lerin ülkemizde toplam ihracat içindeki payları, % 8-10 arasında iken, AB ülkelerinde % 30'ların üzerindedir. KOBİ'lerin toplam krediler içindeki payı % 3-4 iken AB ülkelerinde bu oran %40'ın üzerindedir.

1992 DİE Sanayi İşyerleri Sayımı Sonuçlarına göre imalat sanayi sektörlerinde yer alan, küçük, orta ve büyük ölçekli sanayi işletmelerine ait işyeri sayısı, istihdam ve katma değer rakamları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

TABLO : 1
TÜRKİYE İMALAT SANAYİİNDE KOBİLER

	KÜÇÜK ÖLÇEKLİ		ORTA ÖLÇEKLİ	BÜYÜK ÖLÇEKLİ		
ÇALIŞAN SAYISI	1-9	10-49	50-99	100-199	200+	TOPLAM
İşyeri Sayısı (adet)	185.387	7.982	1.408	846	980	196.603
Yüzde (%)	94.30	4.06	0.72	0.43	0.50	100.0
İstihdam (kişi)	544.519	175.555	97.373	116.631	590.964	1.525.042
Yüzde (%)	35.71	11.51	6.38	7.65	38.75	100.0
Katma Değer (milyar TL)	-	17.040	17.766	21.736	194.866	248.408
Yüzde (%)	-	6.86	5.94	8.75	78.45	100.0

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi 1-9 işçi çalıştıran 185.387 işyeri, toplam işyeri sayısının % 94.3'ünü oluştururken, toplam istihdamın %35.7'sini (544.519) sağlamaktadır.

Dış ticaret Müsteşarlığı verilerine göre, Ülkemizde 1995 yılında ülke ihracatını gerçekleştiren 17.031 firmanın %85.2'sini KOBİ'ler oluşturmalarına rağmen, ihracat içindeki payı % 9.8 olmuştur. KOBİ'ler eliyle yapılan ihracatın çoğunluğu, tekstil ve konfeksiyon sektörü ürünlerinden oluşmaktadır. Ülkemizde KOBİ'lerin yaklaşık %30'u tekstil ve konfeksiyon sektöründe faaliyet göstermektedir.

III- KOBİLERİN SORUNLARI

Dünya ekonomisindeki ve global teknolojiadaki değişimler sonucu, ölçek ekonomisinden ölçek ekonomisizliğine, "daha büyük daha iyidir"den daha "büyük; etkisiz, yüksek maliyetli, bürokratik, esneklikten uzaktan, küçük iyidir" yaklaşımına yönelik söz konusudur. Firmaların seri üretimden parça üretime geçmeye başladığından bu yana KOBİ'lerin önemi giderek artmaktadır. Ancak, bütün bu gelişmelere rağmen bugün KOBİ'lerin çok çeşitli sorunları vardır. Genel imalat sanayiinin sorunlarından farklı bir özelliği olmayan bu işletmelerin sorunları, bir taraftan faaliyetlerini engellerken diğer taraftan da gelişimleri üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaktadır.

Ne yazık ki, ülkemiz KOBİ'leri üretimde ve dış ticarete olması gereken yerde değildirler. KOBİ'lerin mevcut sorunlarının kısa bir sürede giderilmesi ve bu işletmelerin yatırım, üretim ve pazarlama alanında olması gereken yere taşınmaları zorunluluktur.

Daha öncede değinildiği gibi ülkemizde çeşitli kurumların üzerinde uzlaştıkları bir KOBİ tanımı yoktur. Her kurum farklı bir kriter kullanarak farklı KOBİ tanımı yapmaktadır. KOBİ'ler tanımlanırken sadece çalışan sayısı esas alınmakta, sermaye yapısı, sektör göz önünde bulundurulmamaktadır.

Toplam sanayi işletmelerinin % 94.3'ünü oluşturan 1-9 işçi çalıştıran küçük işletmelerin bürokratik işlemleri tamamlayarak sağlanan devlet yardımlarından yararlanmalarında büyük sorunlar vardır. Bu işletmelerin üretim, yönetim, pazarlama, finansman vb. işlemleri genelde işletme sahibi tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla bu tür işletmeleri gerçek anlamda işletme olarak sınıflandırmada güçlükler vardır. Bu tür işletmelerin sağlıklı bir organizasyon altyapısına sahip olmadıklarından ürünlerini tanıtmada yetersiz kaldıkları, doğrudan ihracat yapamadıkları, atıl kapasitelerinin yüksek, çalışan başına elde edilen katma değer düşük olduğu görülmektedir.

Finansman yönünden KOBİ'lerin en önemli sorunu kuruluş sermayesi ve artan işletme sermayesi ihtiyacıdır. Özkaynaklarının yetersiz oluşu, yatırım yapmak isteyen KOBİ girişimcilerini olumsuz yönde etkilediğinden, KOBİ'ler teknolojilerini yenileyememektedirler.

Ülkemizde KOBİ'ler AB ülkelerine göre yeterli etkinliğe ve verimliliğe ulaşamamıştır. Ülkemizde KOBİ'lerin, eğitim, nitelikli personel, teknolojik gelişmeleri yakalayamama, kalite, maliyet ve fiyatta istikrarsızlık, hammadde temini, pazarlama ve organizasyon eksikliği, danışmanlık vb. sorunları vardır.

IV-AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KOBİLERE YÖNELİK DEVLET YARDIMLARI

Dünyadaki küreselleşme eğiliminin önemli etkilerinden birisi de uluslararası rekabet gücüne sahip sanayiler kurmak, varolanların teşvikini sağlamaktır. Uluslararası rekabet edebilirlik şartlarında yaşanan hızlı değişimler, KOBİ'lere yönelik teşviklerin önemini artırmaktadır.

Avrupa Birliği (AB), teşviklere Birlik içinde rekabeti bozduğu için karşı olmakla birlikte, Birlik dışında uluslararası piyasalarda rekabet gücünü korumak ve geliştirmek amacıyla çeşitli teşvik uygulamalarına açıkça

olmasa da izin vermektedir. AB'de teşvik araçlarının genel kullanımından çok, belirli teknolojik alanlar, KOBİ'lerin desteklenmesi, çevre korunması gibi daha selektif teşvik sistemleri ağırlıktadır. AB devletlerinde ekonomik, sosyal, bölgesel ve sanayi politikası hedeflerine yönelik olarak çeşitli şekil ve programlar altında işletmelere yardımlar sağlanmaktadır. Birlik Komisyonunun geliştirdiği yeni sanayi politikasının temellerinden birisi de KOBİ'lerin uluslararası rekabet gücünün artırılmasıdır.

Roma Antlaşması'nın "devlet yardımları" ile ilgili 92. Maddesine göre "*Üye devlet tarafından veya devlet kaynakları aracılığı ile herhangi bir şekilde yapılan ve belirli teşebbüsleri veya belirli malların üretimini kayıarak rekabeti bozan veya bozmakla tehdit eden, her türlü yardım, üye devletler arasındaki ticareti etkilediği ölçüde, ortak pazarla bağdaşmaz*" denilmektedir. Komisyon KOBİ'lere ekonomik büyüme ve istihdam sağlama konusunda oynadıkları rolü ve onların hem ulusal hem Birlik düzeyinde etkili rekabet sürdürme ve bölgelerin toplumsal ve ekonomik yönden dengeli kalkınması konularına yaptıkları katkıları göz önünde bulundurarak bu tür yardımlara izin vermektedir. Bu tür yardımların hiç rekabet gücü olmayan veya olmayacak işletmelerin yapay olarak yaşatılması yerine yardım alan işletmelerin yeni yatırımlar ve yeni iş olanakları sağlayabilecek işletmeler olmasına özen gösterilmektedir⁴. Ayrıca, bu tür yardımlar sürekli değil, KOBİ'lerin kredi açmazlarından kurtulabilmesi ve kamu desteği olmaksızın kolayca rekabet edebilecekleri bir düzeye getirilmesi için geçici önlemlerdir.

Günümüzde AB ülkelerinde sayıları 16 milyon civarında olan KOBİ'ler, 40 milyondan fazla kişiyi istihdam etmektedirler. AB'de toplam yardımların %10'u KOBİ'lere yönelik olarak verilmektedir.

⁴ ŞENYURT, Deniz, Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Topluluğu'nda ve Türkiye'de Teşviki, İstanbul: Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği-İnterbank Yayını, 1995, s.43.

AB'de 1970'li yıllardan başlayarak ekonomide hızla artan ve ağırlık kazanan KOBİ'lerin desteklenmesi amacıyla çeşitli programlar uygulamaya konulmakta, KOBİ'lerin geliştirilmesi ve rekabet güçlerinin artırılmasına yönelik önlemler alınmaktadır. AB'de KOBİ'lere sağlanan destekler, hedefleri itibarıyla üç ana başlık altında toplanabilir⁵ ;

- KOBİ'ler için uygun ekonomik ortamın sağlanması (bürokratik engellerin en aza indirilmesi, sermaye piyasalarına girişin kolaylaştırılması, vergi alanında kolaylıklar, uygun koşullu kredi tahsisleri, istihdam teşvikleri, vb.)
- KOBİ'lerin gelişimini ve dış piyasalara açılımını sağlayıcı önlemler (mesleki eğitim, hizmet içi sürekli eğitim, yeni teknolojilerin kullanımı, AR-GE destekleri, AB içi ve uluslararası işbirliği programlarına katılım, pazar araştırması, dış piyasalara açılma giderlerinin karşılanması, vb.)
- Yeni KOBİ'lerin kurulması için özendirici tedbirler (genç girişimcilerin desteklenmesi, danışmanlık, bilgi-hizmet merkezleri oluşturulması, üniversite-teknikokul-sanayi işbirliği, KOBİ'ler yararına sanayi parkları, organize sanayi bölgeleri tesisi, bina ve makine parkı yardımları, tespit edilen hedef bölgelerde KOBİ'lerin yerleşimini ve gelişimini sağlayıcı altyapı yatırımları vb.)

AB düzeyinde uygulanan bu destek programlarının finansmanı, AB'nin yapısal fonlarından, Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Yatırım Fonu kaynaklarından ve dönemsel özel programlar için ayrılan fonlardan karşılanmaktadır.

⁵ OĞUZ, Şebnem K., "Avrupa Birliği'nde KOBİ'lere Sağlanan Destekler", İktisadi Kalkınma Vakfı Dergisi, s.128, Ocak-Şubat, 1995,s.13-14.;

KOBİ'lerin araştırma-geliştirme faaliyetlerinin maliyetlerini azaltmaya yönelik destekleme programlarına, yeni ürün veya üretim yöntemi geliştirme ya da mevcut ürün veya üretim yöntemlerinde önemli değişiklikleri gerçekleştirme gibi hem mali hem de teknolojik açıdan riskli yatırımlara verilen hibe veya düşük faizli kredilere, enerji veya hammadde tasarrufuna veya ikamesine yönelik yatırımlara verilen devlet yardımlarına ve bu işletmelerin dışarıdan danışmanlık yoluyla yönetim ve satış yeteneklerini artırmaya yönelik devlet yardımlarına Komisyon olumlu bir yaklaşım içindedir.

Danimarka, Yunanistan, İrlanda, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz ve İngiltere'de merkezi yönetimler KOBİ'lere büyük destekler sağlamaktadır. İngiltere'de küçük işletmelere verilen destekler daha yereldir. Belçika, Fransa, Almanya, İtalya ve İspanya hem merkezi hem de yerel yönetimlerce KOBİ'leri destekleyici politikalar uygulamaktadırlar. Fransa ve İtalya'da KOBİ'lere yönelik destekler yerel yönetimler tarafından gündeme getirilmektedir

V-TÜRKİYE'DE KOBİLERE YÖNELİK DEVLET YARDIMLARI

13 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe giren 94/6411 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar", 10 Mart 1995 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Ek Karar ve 4 Nisan 1995 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 95/2 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları ile İlgili Tebliğ" çerçevesinde düzenlenen 1995 yılı teşvik mevzuatı ile teşvik sistemimiz yeniden yapılandırılarak Avrupa Birliği Teşvik Mevzuatına uyumlaştırılmıştır. Böylece teşvik sistemimizde AR-GE yardımları, KOBİ'lerin desteklenmesi, çevre korunması gibi selektif teşvikler ağırlık kazanmıştır.

A- Yatırımlarda Devlet Yardımları

Türkiye'de KOBİ yatırımlarında devlet yardımları; Fon Kaynaklı Kredi, Yatırım İndirimi, Yerli Makine ve Teçhizat KDV Desteği, Gümrük Vergisi ve Fon Muafiyeti, Damga Vergisi ve Harç İstisnalarından oluşmaktadır.

1-Yardımlardan Yararlanma Koşulları Ve Usulleri

96/22803 sayılı karar ve 96/3 sayılı tebliğ çerçevesinde KOBİ'lerin, yöre farkı gözetilmeksizin (Serbest Bölgeler dahil) destek unsurlarından yararlanabilmeleri için;

- ♦ İmalat sanayi sektöründe faaliyet göstermeleri,
- ♦ İşyerinde azami 150 işçiye kadar istihdam sağlamaları,
- ♦ Kanuni defter kayıtlarında arsa ve bina hariç; makine-teçhizat, tesis, taşıt araç ve gereçleri, döşeme ve demirbaşları toplamının net 50 milyar TL'na kadar olması gerekmektedir (bu miktar her yıl başında önceki yıla ait 213 sayılı VUK hükümlerine göre belirlenen Yeniden Değerleme Oranında artar). Azami istihdam sağlanması hususu ile makine-teçhizat, tesis, taşıt araç ve gereçleri, döşeme ve demirbaşları (yeniden değerlendirilmesi yapılmış ise eklenerek ve varsa birikmiş amortismanları düşülerek hesaplanan) toplam azami miktarı kaydının sağlanması hususu Türkiye Halk Bankası tarafından tespit edilir.

KOBİ'lerin makine-teçhizat ve hammadde (enerji temini hariç) alımlarının desteklenmesi amacı ile Hazine Müsteşarlığı tarafından Yatırım Teşvik Belgesi düzenlenir. Yatırımcı tarafından ilk başvuru, Halkbank'ın ilgili Şubesine yapılır. Yatırımcının müracaat formuna istinaden Halkbank'ın ilgili şubesince, başvuru değerlendirilir ve kabulü halinde, yatırımcı gerekli bilgi ve belgeleri temin eder.

Yatırımcı adına düzenlenecek Yatırım Teşvik Belgesi için Hazine Müsteşarlığı'na müracaat, yatırımcı adına Halkbank tarafından yapılır. Halkbank Yatırım Teşvik Belgesi'ne bağlanmasını talep ettiği yatırım ile ilgili olarak, bilgi ve belgeleri, Müsteşarlığın belirleyeceği ayrı bir form içinde temin eder. Bu bilgilerin doğruluğundan ve talebin ilgili Karar ve Tebliğlere uygunluğundan Halkbankası sorumludur. Bu form içeriğinde yer alan bilgilerden Müsteşarlıkça belirlenen kısımları, yatırımcı tarafından ek bir form ile yatırımcının bağlı bulunduğu Odaya (Sanayi Odası, Ticaret Odası veya Ticaret ve Sanayi Odası) tasdik ettirilir. Yatırımcının bu odalardan birine kayıtlı olmaması halinde ise tasdik işlemi yatırımın bulunduğu yerdeki Odaya (Sanayi Odası, Ticaret Odası veya Ticaret ve Sanayi Odası) yaptırılır.

Yatırımın gerçekleşmesi ile ilgili takip, kontrol ve sorumluluk Halkbank'a aittir. Yatırım, Yatırım Teşvik Belgesi'nde kayıtlı destek unsurlarının birinin uygulanmasını müteakip en geç 6 ay içerisinde tamamlanır. Bu süre, Fon Kaynaklı Kredinin Halkbank hesaplarına aktarılmasını müteakip, 3 ayı geçmemek üzere gecikme süresi kadar uzatılır. Tamamlama vizesi ile ilgili Müsteşarlık tarafından hazırlanıp, Halkbankasına bildirilecek olan ve yatırımın gerçekleştiğini ve gerçekleşme ile ilgili mali ve fiziki verileri içeren bir "Yatırım Tamamlama Formu", yatırımın tamamlanmasını müteakip Halkbankasınca, Müsteşarlığa en geç yukarıdaki sürenin bitimini takip eden 1 ay içerisinde gönderilir. Bu form içeriğinde yer alan bilgilerden Müsteşarlıkça belirlenen kısımları, yatırımcı tarafından ayrı bir form ile yatırımcının bağlı bulunduğu Odaya tasdik ettirilir. Yatırımcının bu Odalardan birine kayıtlı olmaması halinde ise tasdik işlemi yatırımın bulunduğu yerdeki Odaya yaptırılır. Tamamlanmayan veya tamamlanma formatı yukarıda belirlenen süre içerisinde Müsteşarlığa intikal etmeyen yatırımlara ait Teşvik Belgeleri iptal edilmiş sayılacaktır.

2-Uygulanacak Destek Unsurları

a-Fon Kaynaklı Kredi

Fon kaynaklı krediler, sadece makine teçhizat ile hammadde (enerji temini hariç) alımlarına yönelik olarak kullanılabilir. KOBİ'lere Fon'dan, aşağıda yer alan şartlar dahilinde, makine-teçhizat ve hammadde bedeli üzerinden kredi tahsis edilebilir.

Kredi Miktarı-Limiti: Kalkınmada Öncelikli Yörelerde kredi miktarı; makine-teçhizat ve hammaddenin:

- ◆ Yatırım kredilerinde, azami 20 milyar TL,
- ◆ İşletme kredilerinde, azami 5 milyar TL olmak üzere % 70'dir.

Diğer yörelerde kredi miktarı ;

Makina-teçhizat ve hammaddenin:

- ◆ Yatırım kredilerinde, azami 15 milyar TL,
- ◆ İşletme kredilerinde, azami 5 milyar TL olmak üzere % 60'dır.

Faiz Oranı: Kalkınmada Öncelikli Yörelerde yapılacak yatırımlarda % 20, diğer yörelerde yapılacaklarda % 30 'dur.

Vadesi: Yatırım kredilerinde, 1 yılı ödemesiz dönem olmak üzere 3 yıl, işletme kredilerinde 1 yıldır.

Kredinin Ödenmesi: Yatırım kredilerinde anapara ve faiz birinci yılın sonunda başlamak üzere 5 eşit taksitte geri ödenir. İşletme Kredilerinde ise anapara ve faizin tamamı, birinci yılın sonunda defaten ödenir.

Özkaynak Katkı Oranı: Yatırımcının krediye konu makine-teçhizat yatırımının; Kalkınmada Öncelikli Yörelerde en az % 30'unu, Diğer Yörelerde ise en az % 40'ını, özkaynaklarından karşılaması gerekir.

Fon Kaynaklı Yatırım ve İşletme Kredisi azami tutarları her yılbaşında önceki yıla ait 213 sayılı VUK hükümlerine göre belirlenen Yeniden Değerleme Oranı üzerinden artırılır.

b-Yatırım İndirimi

Öncelikli yörelerde, normal yöre-sanayi kuşağı içinde, özel önem taşıyan yatırımlarda ve gelişmiş yörede sadece özel önem taşıyan yatırımlarda %100, diğerlerinde % 30 oranında yatırım indirimi sağlanmaktadır.

c-Yerli Makine ve Teçhizat KDV Desteği

Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında satın alınan her türlü yerli (yurt içinde imal edilmiş) makine-teçhizatın alınan KDV, "Yatırımları ve Döviz Kazandırıcı Hizmetleri Teşvik Fonu"ndan KDV Desteği olarak yatırımcılara ödenir. Bu destekten yararlanabilmek için satın alınan makine-teçhizatın yeni ve kullanılmamış olması gerekmektedir. Bu husus ile ilgili ödemeler, Halkbank tarafından "Yatırım Tamamlama Formu" ile yatırımcılara aktarılacak üzere ilgili Müsteşarlardan talep edilir.

Yatırım Teşvik Belgesi şart ve karakteristiklerinin gereği gibi yerine getirilememesi halinde, Müsteşarlık destek unsurlarını kısmen veya tamamen kaldırarak yararlanılan desteklerin geri alınmasını sağlayabilir.

Yatırım Teşvik Belgesi kapsamındaki yerli makine-teçhizatın satışı ve devri Halkbank aracılığı ile verilen kredilerin vadesi bitimine kadar; ithal makine-teçhizatın satışı ve devri ise 5 yıl süre ile yapılamaz.

d-Gümrük Vergisi ve Fon Muafiyeti

Gümrük Giriş Tarife Cetvelinde yer alan mallardan Teşvik Belgesi kapsamında ithal edilecek yatırım malı, hammadde, ara malı ve işletme malzemeleri, İthalat Rejiminde belirlenen gümrük vergisi ve Toplu Konut Fonu'ndan muaftır.

e-Damga Vergisi ve Harç İstisnası

3.12.1988 tarih ve 3507 sayılı Kanun'un Geçici 2. maddesine göre;

-İhracat,

-İhracatı teşvik belgesine bağlanan döviz kazandırıcı faaliyetler ile bu belge kapsamında ithalat,

- İhracat veya döviz kazandırma taahhüdünde bulunan ve yatırım teşvik belgesine bağlanan yatırımlar için alınan yatırım kredileri ile bu belge kapsamındaki şirket kuruluşu ve sermaye artırımı, gayrimenkul ve irtifak haklarının aynı sermaye olarak konulması halinde bunların şirket adına tapuya tescili işlemleri ve bu işlemlerle ilgili olarak düzenlenen kağıtlar 31.12.1998 tarihine kadar damga vergisi ve harçlardan istisna edilmiştir.

KOBİ'lerin Teşvik Belgesi kapsamındaki yatırımları için Halkbank tarafından kullanılan yatırım kredilerine 3505 sayılı kanunun geçici 2. maddesi şartları çerçevesinde "Damga ve Harç İstisnası" uygulanmaktadır.

B- İhracatta Devlet Yardımları

İhracatta Devlet Yardımlarına ilişkin düzenlemeler, 11 Ocak 1995 tarihli Resmi Gazete'de, 94/6401 sayılı "İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kararı"nda Avrupa Birliği ile uyumlaştırılmıştır. 1996 başından itibaren KOBİ'ler ve KOBİ'lerin kurduğu Sektörel Dış Ticaret Şirketleri'nin, ihracata yönelik olarak yararlanabilecekleri devlet yardımları ;

1- AR-GE Yardımları

AR-GE yardımları ile, Sanayi kuruluşlarının araştırmaya ve yeni ürün, üretim yöntemi ve teknoloji geliştirmeye yönelik projelerinin uluslararası kurallara uygun olarak desteklenmesine yönelik olmak üzere Araştırma - Geliştirme projeleri kapsamında izlenip değerlendirilebilen giderlerinin belirli bir oranının karşılanması veya projelere sermaye desteği sağlanması amaçlanmaktadır.

a-AR-GE Faaliyeti Harcamalarının Devletçe Karşılanması

Bu yardımlar kapsamında şirketlere, 3 yıl süreli proje kapsamında AR-GE harcamalarının % 50'si geri ödenecektir. AR-GE yardımları için müracaat edilecek yer TÜBİTAK'tır.

b- AR-GE Projelerine Sermaye Desteği

Ticari değeri olan yeni ürün oluşturulması veya mevcut ürünlerin rekabet gücünün yükseltilmesi ya da bu amaçla üretim yöntemi, sistemi ve tekniklerinin araştırılmasına ve geliştirilmesine yönelik AR-GE projelerine azami 1 milyon dolar olmak üzere ve 2 yıl süreyle % 50 oranında sermaye desteği verilmektedir. Sermaye desteği için müracaat edilecek yer Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfıdır.

c- Stratejik Odak Konuları Projeleri

Bu projeler, hangi alanlarda teknolojik projeler yürütülmesinde yarar bulunduğu veya AR-GE faaliyetlerinin ülkemizde gelişip yaygınlaşması için alınması gereken önlemleri belirleyen projelerdir. Azami 100.000 dolar olmak üzere projenin tüm giderleri sağlanacak destekle karşılanmaktadır. Bu destekten yararlanmak için, müracaat edilecek yer Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı'dır.

2- Çevre Maliyetlerinin Desteklenmesi

Ulusal ve uluslararası çevre korunması mevzuatlarının neden olduğu maliyet artışlarının azaltılmasına yönelik, sabit yatırım dışı çevre amaçlı faaliyetlerin desteklenmesidir. Bu konuda destekler;

- ♦ Ürünün ve ambalajın çevre standartlarına uygunluğunun kontrolü için yapılması gerekli laboratuvar testlerine ilişkin harcamaların azami 1000 dolar olmak üzere % 50'si desteklenmektedir.
- ♦ Ürünün ve ambalajın çevre standartlarına uygunluk belgesi ve logosunun alınması için yapılan harcamaların yıllık azami 1000 dolar olmak üzere % 50'si desteklenmektedir.
- ♦ Çevre korunmasına yönelik tesisleri bulunan Organize Sanayi Bölgeleri'nde üretim yapan firmalar ile hassas eko sistemlerinin bulunduğu bölgelerde atık kontrolüne yönelik kamu yönetimindeki ortak tesislerden yararlanan işletmelerin belgelendirilmiş harcamalarının 2000 doları geçmemek kaydıyla % 25'i desteklenmektedir. Bu destek için müracaat yeri bölgede bulunan İhracatçı Birlikleri'dir.

3- Pazar Araştırma Desteği

Pazarlama desteği ile ihracatımızın geliştirilmesini teminen, hedef pazarlarda ürün ve firma tanıtımı için devlet desteği sağlanmaktadır. Destek kapsamında, hedef pazarlara yönelik olmak üzere KOBİ ve Sektörel Dış Ticaret Şirketleri'nin tanıtım faaliyeti için gerçekleştirilecek masraflardan;

- ♦ Azami 500 dolar olmak üzere firma temsilcisinin (1 kişinin) ilgili ülkeye gidiş-dönüş bileti,
- ♦ Azami 3000 dolar olmak üzere, tanıtım yapılacak ülkeye gitmeden bir hafta ve o ülkede tanıtım faaliyetinde bulunduğu süre içerisinde, Ticaret

Müşavirlikleri'nce uygun görülen basın ve reklam araçlarında yer alacak tanıtım harcamaları,

- ◆ Azami 500 dolar olmak üzere götürülen numune ürünün uçakla taşıma masrafının % 50'si desteklenmektedir. Bu desteklerden yararlanmak için müracaat edilecek yer bölgede bulunan İhracatçı Birlikleri'dir.

4-Yurt Dışı Ofis-Mağaza Desteği

Bu destek kapsamında;

- ◆ 5000 doları geçmemek üzere ve 2 yıl süreyle, yurt dışında ofis mağaza açılması sırasında alınan sabit varlıkların bir kerelik alımından doğacak masrafların % 10'u,
- ◆ Yıllık 10.000 doları geçmemek üzere ve 2 yıl süreyle yurt dışı ofis mağazasının kira masrafının % 50'si,

Yıllık 10.000 doları geçmemek üzere ve 2 yıl süreyle yurt dışında ofis mağazası olan firmaların doğrudan veya bir PR firması tarafından ürününün tanıtımına yönelik faaliyetlerinden doğan reklam giderlerinin %20'si desteklenmektedir. Bu desteklerden yararlanmak için müracaat edilecek yer bölgede bulunan İhracatçı Birlikleri'dir.

5- Yurt Dışı Fuar ve Sergi Desteği

Bu destek kapsamında;

- ◆ Azami 5000 dolar olmak üzere, Dış Ticaret Müsteşarlığı'ndan yeterlik belgesi alarak Türkiye adına milli katılımı gerçekleştiren organizatör firmaların organizasyonunda söz konusu fuara iştirak eden firmaların organizatör firmaya ödeyecekleri 30 m² 'ye kadar ki katılım ücretinin %40'ı,

- ◆ Yurt dışında bireysel olarak katılan firmaların, fuarı düzenleyen kuruluşa ödeyeceği yer kirası, 30 m² 'ye kadar stand inşaatı ve dekorasyonuna ilişkin giderlerin % 40'ı,

- ◆ Fuar mallarının, her metrekare için 75 kg veya ¼ m³ 'ü şekilde hesaplanacak nakliye giderlerinin % 40'ı desteklenmektedir. Bu destekler için müracaat yeri, bölgede bulunan İhracatçı Birlikleridir.

6- Uluslararası Nitelikteki Yurt İçi İhtisas Fuarlarının Desteklenmesi

Destek kapsamında;

- ◆ Azami 25.000 dolar olmak üzere yurt dışı tanıtım faaliyetlerinin % 50'si,
- ◆ Azami 15.000 dolar olmak üzere önemli alıcıların ulaşım giderlerinin % 50'si,
- ◆ Azami 5.000 dolar olmak üzere fuarın konusu ilgili seminer, konferans, panel ve ödüllü yarışma giderlerinin % 50'si desteklenmektedir. Bu desteklerden yararlanmak için müracaat edilecek yer bölgede bulunan İhracatçı Birlikleri'dir.

Yurtiçi ve yurtdışı uluslararası nitelikteki ihtisas fuarlarına ilişkin yardımlar, pazar araştırmasına yönelik yardımlar, yurtiçi ofis-mağaza işletme ve tanıtım faaliyetlerine ilişkin yardımlar, eğitim yardımları, tarımsal ürünlerde ihracat iadesi yardımlarıdır.

Devlet Yardımları ile ilgili 95/2 No'lu Tebliğle birlikte yapılan yeni düzenleme ile gelir vergisi mükellefi olan gerçek kişiler ve adi ortaklıkların da Teşvik Belgesi alabilmeleri imkanı getirilmiştir. Böylece KOBİ'ler yönünden çok önemli bir gelişme sağlanmıştır. Ancak, KOBİ'lere yönelik teşvik programlarında uygun şartlarda kredi verilebilmesi için fon kaynakları yeterli

olmalıdır. Uygulamada kaynak yetersizliği yüzünden bu kredi mekanizması işletilememektedir. Dolayısıyla belli teşvikler ve devlet yardımlarını yürürlüğe koymak kadar bu teşvik ve yardımları belirlenen miktarlarda, eksiksiz ve zamanında küçük sanayi işletmelerine ödemek büyük önem taşımaktadır.

22.12.1995 tarih ve 95/7623 sayılı İhracat Rejimi Kararı'nda KOBİ, ihracat sektörü içinde bir organizasyon altında toplanarak dünya pazarlarına yönlendirilmesi amacıyla ihracat ve ilgili konularda finansman, tedarik, nakliye, sigorta, gümrükleme v.b. hizmet sağlayarak dış ticarete uzmanlaşmalarını ve bu suretle daha etkin faaliyet göstermelerini teminen kurulan şirketlere Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca "Sektörel Dış Ticaret Şirketi" statüsü verilmesi kararlaştırılmıştır. Kurulacak şirket ve ortaklıklarda aranılacak başlıca şartlar ise ;

- ◆ Şirketin 1-200 arasında işçi istihdam etmesi,
- ◆ Normal yörelerde, aynı ürün dalında faaliyette bulunmaları, asgari 10 küçük ve orta büyüklükte şirketin bir araya gelmesi, en az 10 milyar TL ödenmiş sermayeli Anonim Şirket olması; kalkınmada öncelikli yörelerde, aynı veya farklı sektörlerden oluşabilen, asgari 5 küçük ve orta büyüklükteki şirketin bir araya gelmesi, en az 5 milyar TL ödenmiş sermayeli Anonim Şirketi olması gerekmektedir.

VI-KOBİLERE DESTEK VEREN KURUMLAR

A-Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

Bakanlık Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Siteleri planlamak, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde plan hedeflerine paralel olarak mevzuat düzenlemeleri yapmak, üst yapı kredisi sağlamak, KOBİ'lere teşkilatlanma, eğitim, tedarik, tanıtma, pazarlama, teknik ve ekonomik

konularda hizmet vermektedir. Bakanlık her il merkezinde Sanayi ve Ticaret İl Müdürlükleri olarak örgütlenmiştir. Bakanlığa bağlı Küçük sanayi ve El Sanatları Müdürlüğü, KOBİ ürünlerinin yurt içi ve yurt dışı fuarlarda sergilenmesi, teknik ve ekonomik danışmanlık hizmetleri vermektedir.

B-Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

KOSGEB 12.04.1990 tarih ve 3624 sayılı Kanun'la kurulmuş olup, ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında KOBİ'lerin payını, etkinliğini , rekabet güçlerini artırmayı, sanayide entegrasyonunu ekonomik gelişmelere uygun olarak gerçekleştirmeyi hedeflemektedir.

KOSGEB , Teknoloji Geliştirme Merkezleri, İhtisas Merkezleri, Danışmanlık ve Kalite Geliştirme Merkezleri, Eğitim Merkezleri, Bilgi ve Dokümantasyon Grup Başkanlığı, Ortak Kullanım Atölyeleri, Sanayi Alanları Planlama ve Yapım Projeleri Grup Başkanlığı olarak yurt çapında organize olmuştur.

KOSGEB, KOBİ'lere bilgi ve teknoloji temini, girişimciliğin desteklenmesi, yan sanayi ilişkilerinin güçlendirilmesi, eğitim konularında hizmet vermektedir.

KOSGEB Pazar Araştırma Merkezi AB'nin KOBİ Bilgilendirme Programı, Avrupa Birliği Merkezi (Euro Info Center) ile işletmelerarası işbirliği programları BC-Net ve BRE'nin ulusal merkezi olarak hizmet vermektedir. KOBİ'lere özellikle yurtdışı pazarı bulmak amacıyla kurulmuş olan birim, İstanbul'da faaliyetlerini sürdürmektedir.

KOSGEB Sanayi Alanları Planlama ve Yapım Projeleri Grup Başkanlığı, uzman, teknik kadrosu ile bilgisayar ortamında çalışan, mimari, statik, yol, içme suyu, yağmur suyu ve kanalizasyon programlarıyla proje yaptırmak isteyen küçük sanayi sitesi yapı kooperatiflerine yardımcı olmaktadır.

KOSGEB, küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin AR-GE projelerine destek sağlamaktadır. TÜBİTAK tarafından desteklenmeye değer bulunan KOBİ'lere ait projelere, TÜBİTAK'ca belirlenen destekleme oranının her yıl belirlenecek bir yüzdesi kadar destek de KOSGEB tarafından verilmektedir.

C-Milli Prodüktivite Merkezi (MPM)

17.04.1965 tarihinde yürürlüğe giren 580 sayılı kanun ile kurulmuş olan MPM'nin , yurt ekonomisinin verimlilik ilkelerine uygun olarak gelişmesine yardımcı olacak önlemleri araştırmak ve bunların uygulamaya konulmasına çalışmak, işyerlerinde verimliliği artırıcı yöntemler araştırıp bunların uygulanmasını izleyip, önerilerde bulunmak, verimlilikle ilgili teknik yardımlar sağlamak, eğitim ve danışmanlık çalışmaları yapmak v.b. görevleri vardır.

MPM, KOBİ'lere yönelik olarak verimlilik ölçme ve izleme sistemi kurulması, organizasyon geliştirme, kadro planlaması, iş değerlendirme, motivasyon, işyeri yerleşim planlaması, iş etüdü, kalite yönetimi, finansman yönetimi, pazarlama yönetimi, ergonomi, işçi sağlığı vb. konularda danışmanlık ve eğitim hizmetleri vermektedir.

D-Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV)

21.02.1990 tarihinde kurulan TOSYÖV, ülkemizdeki KOBİ'lerin desteklenmesini sağlamayı ve bu işletmelerin lobisi ve örgütü olmayı amaçlamaktadır.

TOSYÖV, üyelerine, Dış Ticaret Danışmanlığı A.Ş. aracılığı ile dış ticaret, pazarlama, ihracat konularıyla ilgili bilgiler sağlamaktadır. Profil A.Ş. aracılığı ile pazarlama, yönetim vb. konularda değişik sektörlerde yatırım danışmanlığı hizmeti vermektedir. Kredi Garanti Fonu ile kredi almak isteyen 1-100 işçi çalıştıran KOBİ'lere garanti/kefalet verilmektedir.

TOSYÖV KOBİ'lere mali , hukuki danışmanlık, eğitim, yayın desteği vermektedir.

E-Dış Ticaret Müsteşarlığı

Dış Ticaret Müsteşarlığı, 20.11.1994 tarihinde 4059 sayılı kanunla kurulan ve dış ticaretle ilgili konularda kamu hizmeti yürüten bir kurumdur.

Merkez teşkilatında yer alan ana hizmet birimleri, yardımcı birimler ve danışma ve denetim birimleriyle; İhracatçı Birlikleri ve bunlara bağlı birliklerle; İGEME ve bağlı temsilciliklerle; Dünyanın en yoğun ticaret merkezlerinde kurduğu ticaret müşavirlikleriyle; Dış Ticarete Standardizasyon Bölge Müdürlükleriyle; Serbest Bölge Müdürlükleriyle hizmet sunmaktadır.

F-Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı (KÜSGET)

1983 yılında istihdamın ve verimliliğin artırılması, sermaye ve mesleki becerileri hareketlendirmek, eğitim programları düzenlemek, girişimciliği geliştirmek, küçük sanayi işletmelerini büyük sanayiye yan sanayi olabilecek birimler haline dönüştürmek amaçlarıyla kurulmuştur. KÜSGET, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde bir genel müdürlük olarak faaliyet göstermektedir.

G-Eximbank

İhracatın geliştirilmesinin desteklenmesi amacıyla kurulmuş olan EXIMBANK ihracatçı firmalara uygun şartlarda kredi sağlamaktadır.

H-Halkbank

Türkiye Halk Bankası küçük ve orta ölçekli sanayicilerin finansman ihtiyaçlarını karşılamakla görevli tek kamu bankasıdır. Halkbank, özellikle son yıllarda açmış olduğu kredilerle KOBİ Kalkınma Bankası olarak görev yapmaktadır.

I-Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli Sanayiciler Derneği (KOS-DER)

KOS-DER, küçük ve orta ölçekli sanayici-ihracatçı firmaların resmi kurum ve kuruluşlarla ilişkilerinde karşılaşmış oldukları sorunlarla ilgilenmek amacıyla kurulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

MANİSA İLİ İMALAT SANAYİİNDE KOBİ'LERİN SORUNLARINA YÖNELİK ANKET UYGULAMASI VE SONUÇLARI

I- MANİSA İLİ HAKKINDA ÖZET BİLGİ

Manisa İli'nin ekonomisi tarım ve sanayiye dayanmaktadır. DİE verilerine göre, 1995 yılı itibariyle Manisa'da Sabit Fiyatlarla Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın sektörlere göre dağılımında, tarımın payı % 32.9, sanayiinin payı % 26.2, inşaatın payı % 4.6, ticaretin payı % 17.6, ulaştırma ve haberleşmenin payı % 6.9, mali kuruluşların payı %1.1, konut sahipliğinin payı % 6.1, serbest meslek ve hizmetlerin payı % 1.5, devlet hizmetlerinin payı ise % 2.8'dir. İlde kişi başına düşen Gayri Safi Yurt İçi Hasıla 1995 yılı itibariyle 2878 dolardır. İlin toplam gayri safi yurtiçi hasıladaki payı yıllara göre % 2-3 arasında değişmektedir.

Ege bölgesinde oldukça geniş bir alana yayılan Manisa, tarımsal üretim deposu sayılan Gediz Havzasının % 73'ünü kapsamaktadır. Manisa'da, ülkemizdeki toplam kurutmalık çekirdeksiz üzüm üretiminin % 85'i, tütün ve pamuk üretiminin dörtte biri, zeytin üretiminin ise sekizde biri gerçekleştirilmektedir.

1996 yılı itibariyle İlde iktisadi faaliyetlere göre nüfusun dağılımı (12 yaş ve daha yukarı nüfus); ziraat, ormancılık, avcılık ve balıkçılıkta 386.700 kişi (% 65.56), sanayide 68.508 kişi (% 11.61), hizmet sektöründe 132.311 kişi

(% 22.43), iyi tanımlanmamış faaliyetlerde 2.255 kişi (% 0.38)dir. İlin Türkiye'deki istihdam içindeki payı yaklaşık olarak % 2.15'ler düzeyindedir.

DİE verilerine göre, 1997 yılı itibarıyla ilin nüfusu 1.281.798'dir. 2000 yılında nüfusun 1.333.926 kişi olacağı tahmin edilmektedir. İlde yıllık nüfus artış hızı 1985-90 döneminde; binde 19.29, yıllık net göç oranı binde 20.64 olarak gerçekleşmiştir. İlde 1990 yılı itibarıyla; şehirleşme oranı % 51.14, nüfus yoğunluğu km²/kişi 84'tür.

Manisa Valiliği Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü verilerine göre, 1996 yılı itibarıyla sanayi sicil belgeli merkez ve ilçelerde faaliyet gösteren toplam işyerleri sayıları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

TABLO : 2
SEKTÖRLER İTİBARIYLA MANİSA İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN
İŞLETMELER

SEKTÖRLER	TOPLAM	(%)
İnşaat ve Toprağa Dayalı İmalat Sanayi	96	30.3
Dokuma ve Tekstil Sanayi	50	15.8
Gıda Sanayi	51	16.1
Yem Sanayi	7	2.2
Zirai Aletler Sanayi	25	7.9
Metal Eşya ve Makine San.	28	8.8
Oto Yan Sanayi	20	6.3
Kimya Sanayi	10	3.2
Deri ve Kundura Sanayi	6	1.9
Baskı ve Ambalaj Sanayi	5	1.6
Elektrik ve Elektronik Sanayi	6	1.9
Orman Ürünleri Sanayi	6	1.9
Diğerleri	7	2.2
TOPLAM	317	100.0

Manisa'da 6948 Sayılı Kanun gereği sanayi sicil belgesi almış 23 adet çırçır fabrikası bulunmaktadır. İlde ülke ihtiyacının % 60'ını karşılayabilecek toplam kapasiteye sahip bir toprak sanayi mevcut bulunmakta olup ilin sanayileşmesine küçük sanayi sitelerinin büyük katkıları olmuştur. İl genelinde mevcut 15 küçük sanayi sitesinde faaliyet gösteren, yaklaşık olarak 16.000 kişiye iş imkanı sağlayan 4.124 adet iş yerinde sanayimizin ihtiyacı olan yan ürünler ve hizmetler üretilmektedir.

Manisa Organize Sanayi Bölgesi, ilin ekonomisi açısından önemli bir yere sahiptir. Manisa Organize Sanayi Bölgesi, Türkiye'de kendi özkaynaklarıyla kurulan ilk organize sanayi bölgelerinden birisidir. Manisa Sanayinde Organize Bölgesi'nde faaliyet gösteren firma sayısı 1975 yılında 44 iken, 1980'de 52'ye, 1985'de 60'a ve 1997'te 76'ya çıkmıştır. Organize Sanayi Bölgesi'nde; Elektrik-Elektronik sektöründe 8 adet, Tekstil sektöründe 9 adet, Gıda sektöründe 7 adet, Metal Eşya ve Makine Sanayiinde 17 adet, Orman Ürünleri Sanayiinde 3 adet, Baskı ve Ambalaj Sanayiinde 7 adet, Seramik Sektöründe 1 adet, Kimya Sektöründe 3 adet, Yem Sanayiinde 1 adet, Oto Yan Sanayinde 8 adet, Deri ve Kundura Sanayiinde 3 adet, diğer alanlarda da 8 adet tesis vardır. Bölgedeki tesislerde yaklaşık olarak 14.000 kişi istihdam edilmektedir. Bölgedeki tesislerden 2 tanesi 1000 ve daha fazla işçi çalıştırmakta, 3 tesis 500-1000 , 7 tesis 250-500, 18 tesis 100-250 arası işçi çalıştırmakta, 43 tesis ise 100'den az işçi çalıştırmaktadır. Manisa İl'indeki toplam sanayi işletmelerinin % 21'i, sanayi sektöründe çalışanların yaklaşık % 61'i bu bölgede toplanmıştır.

Manisa Sanayi Organize Bölgesi'nde mevcut yatırımlar, çeşitli sektörlerle ilgili orta ve orta üstü yatırımlardır. Özellikle son yıllarda büyük boyutlu ve kapasiteli yatırımlar ile yabancı sermayeli yatırımlar ağırlık kazanmaya başlamıştır.

Organize Sanayi Bölgesindeki işletmeler, 1995 yılında 41.5 trilyon TL. ciroya ulaşırken, 1996 yılında toplam 492 milyon dolar ihracat, 491 milyon

dolar ithalat rakamına ulaşmışlardır. İthalat miktarının bu kadar yüksek olmasında, yeni kurulan işletmelerin teknoloji transferlerinin rolü büyüktür.

Maliye Bakanlığı verilerine göre 1996 yılı sonu itibariyle ilde gerçek usulde vergilendirilen gelir vergisi mükellef sayısı toplam 36.896'dır. Mükelleflerin 1.771'ini I.sınıf ticari kazanç sahipleri, 22.217'sini II.sınıf ticari kazanç sahipleri, 3.314'ünü zirai kazanç sahipleri, 1.248'ini serbest meslek kazanç sahipleri, 8.346'sını da diğerleri oluşturmaktadır. 1996 yılı sonu itibariyle ilde götürü usulde vergilendirilen gelir vergisi mükellef sayısı toplam 26.438'dir. Mükelleflerin 24.836'sı ticaret ve sanat erbabı, 1.418'i hizmet erbabı, 184'ü serbest meslek erbabıdır.

1996 yılı sonu itibariyle ilde kurumlar vergisi mükellef sayısı toplam 3.262'dir. Mükelleflerin 377'si Anonim Şirket, 2069'u Limited Şirket, 664'ü Kooperatif, 2'si KİT, 150'i ise diğer mükelleflerden oluşmaktadır.

1996 yılı sonu itibariyle ilde katma değer vergisi mükellef sayısı toplam 50.971'dir. Bunun 26.295'i gerçek, 24.676'sı götürü usule tabi mükelleflerdir.

1996 yılı sonu itibariyle ilin toplam genel bütçe vergi gelirlerinin tahakkuk içindeki payı % 0.67, tahsilat içindeki payı 0.70'dir.

İlde toplam 102 Esnaf ve Sanatkar Odası vardır. Toplam esnaf ve sanatkar sayısı 74.000 kişidir.

II- ANKETİN AMACI

Manisa İli'nde imalat sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin , ilin sosyo-ekonomik yapısı içindeki yerinin tespiti; işletmelerin temel sorunlarının saptanması ve verilerin değerlendirilerek çözüm önerilerinin geliştirilmesi.

III- ANKETİN KAPSAMI

Araştırma kapsamı içinde; Manisa (Merkez) İlinde Yatırımlarda Devlet Yardımları ile ilgili tebliğe göre KOBİ tanımına giren imalat sanayiinde faaliyet gösteren 235 işletme yer almaktadır.

Anket soruları aşağıdaki gruplardan oluşmaktadır.

- 1.Grup: İşletmeleri tanımaya yönelik kimlik bilgilerini içeren sorular
- 2.Grup : İşletmelerin teknik özelliklerini ve kapasitesini ölçmeye yönelik sorular
- 3.Grup : Sorunların tespitine ilişkin sorular
- 4.Grup : Değerlendirme ve Beklentiler

IV- ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Manisa ilinde imalat sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lere Ek1'de sunulan Anket Formu işletmelerde yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmıştır. Anket çalışması Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Araştırma Görevlileri ve öğrencilerden oluşan 40 kişilik bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir.

Verilerin analizinde SPSS 6.0 paket programı kullanılmış, bulguların değerlendirilmesinde ise frekans dağılımı ve yüzde yönteminden yararlanılmıştır.

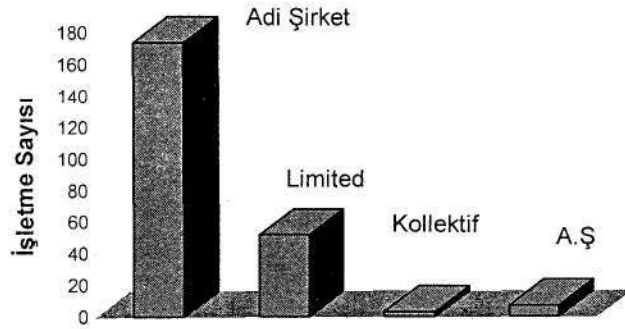
V - MANİSA İLİNDE (MERKEZ) FAALİYET GÖSTEREN KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELER HAKKINDA GENEL VERİLER

Anket çalışmasının bu bölümünde işletmelerin unvanları, faaliyet alanları, kuruluş yılları, faaliyetlerini sürdürmekte oldukları yapı tipi ve istihdam ettikleri eleman sayılarına göre dağılımları aşağıda gösterilmiştir.

A- İşletmelerin Ünvanlarına Göre Dağılımı

Ankete katılan işletmelerin %74 'ü Adi Şirket,% 22 'si Limited Şirket ,% 3'ü Anonim Şirket,%1'i ise Kollektif Şirket statüsünde faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Şekil :1 İşletmelerin Ünvanlarına Göre Dağılımı

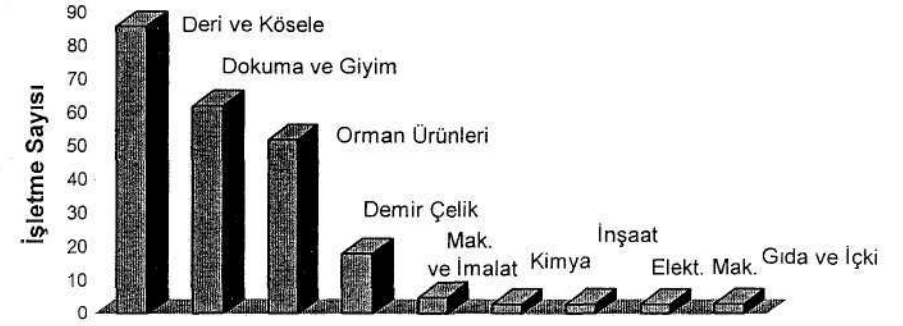

Süreklilik ve kurumsallaşma açısından Limited ve Anonim Şirketlerin oranlarının azlığı işletmelerin büyüme ve sürekliliği bakımından olumsuz değerlendirmeye neden olmaktadır.

B- İşletmelerin Sektörel Dağılımı

Anketin uygulandığı 235 işletmenin % 36'sının Deri ve Kösele ,% 26'sının Dokuma ve Giyim,%21'inin Orman Ürünleri, %7'sinin Demir-Çelik,% 2'sinin Makine ve İmalat ,% 1'er oranlarla Kimya ve Elektrikli Makine ,%1' inin İnşaat,% 5'inin ise diğer sektörlerden (Kağıt,Cam vs.) oluştuğu görülmektedir.

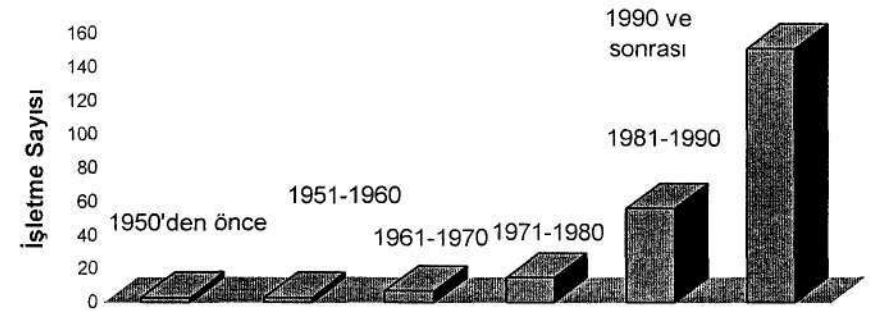
Şekil 2: İşletmelerin Sektörel Dağılımı

C- İşletmelerin Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı

Ankete katılan işletmelerin 3 'ü 1950 yılından önce, 4'ü 1951-1960 yılları, 6'sı 1961-1970 yılları, 15' i 1971-80 yılları, 56'sı 1981-1990 yılları arasında 151'i ise 1990 yılı sonrasında kurulmuş olduklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlara göre işletmelerin büyük bir çoğunluğunu genç işletmelerin oluşturması işletme dinamikleri açısından önemlidir.

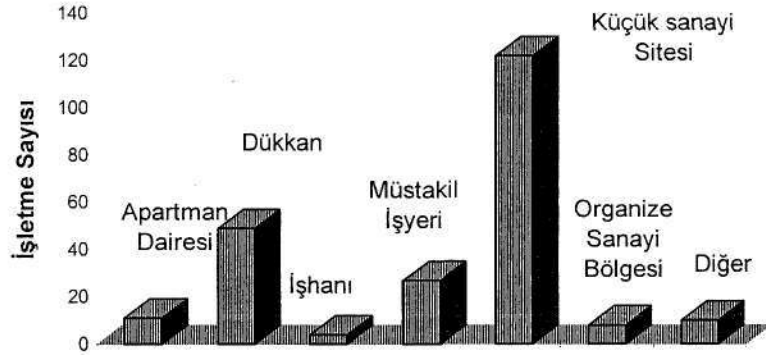
Şekil 3: İşletmelerin Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı

D-İşletmelerin Faaliyetlerini Sürdürdükleri Yapı Tipi

Ankete katılan işletmelerin % 52'si faaliyetlerini Küçük Sanayi Sitesinde, %21'i Dükkan Tipi işyerinde, % 11.5'u Müstakil İş Yerinde, % 4.7'si Apartman Dairesinde, % 3.4'ü ise Organize Sanayi Bölgesinde sürdürmektedir.

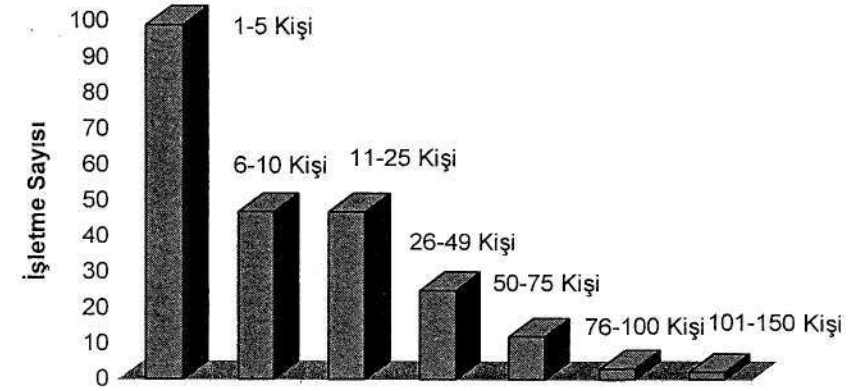
Şekil 4- İşletmelerin Faaliyetlerini Sürdürdükleri Yapı Tipi

E- İşletmelerin İstihdam Ettikleri Eleman Sayısına Göre Dağılımı

Ankete yer alan işletmelerde istihdam edilen eleman sayılarına bakıldığında işletmelerin % 42'si 1-5 kişi istihdam etmektedir. İşletmelerin % 20'si 6-10 , % 20'si 11-25 , % 10.6'sı 26-45 eleman istihdam ederken % 7.2'sinin ise 50-150 elemanla faaliyetlerini sürdürdükleri görülmektedir.

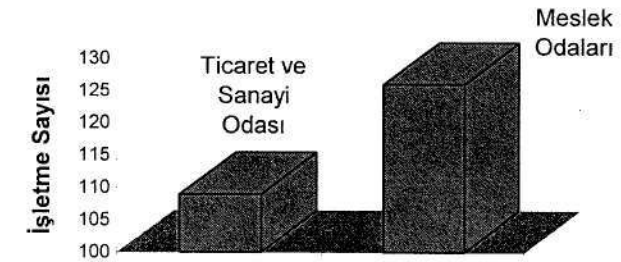
Şekil 5- İşletmelerin İstihdam Ettikleri Eleman Sayısına Göre Dağılımı

F-İşletmelerin Üyesi Bulundukları Kuruluşlara Göre Dağılımı

Ankete katılan işletmelerin şekil 6'da görüldüğü gibi % 46'sı Ticaret ve Sanayi Odasına üye iken, % 54'ü de çeşitli meslek odalarına üye olduklarını ifade etmişlerdir.

Şekil 6-İşletmelerin Üyesi Bulundukları Kuruluşlara Göre Dağılımı

VI- İŞLETMELERİN ÜRETİM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN VERİLER

A-Kapasite Kullanımı

İşletmelerin 1994, 1995 ve 1996 yıllarına ait kapasite kullanım oranları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

TABLO : 3

İŞLETMELERİN 1994,1995 VE 1996 YILLARINA AİT KAPASİTE KULLANIM ORANLARI

Yüzde	%39' dan az	%40- 59	%60- 79	%80- 99	%100+	Yanıtsız
Frekans	F %	F %	F %	F %	F %	F %
1994	34 14.5	37 15.7	40 17.0	25 10.6	8 3.4	9 38.7
1995	27 11.5	43 18.3	50 21.3	32 13.6	9 3.8	7 31.5
1996	33 14	44 18.7	59 25.1	42 17.9	12 5.1	4 19.1

Tablo 3' den de görüleceği gibi 1994 yılında %39 kapasite kullanım oranının altında kalan işletmelerin oranı %14.5, %40-59 dilimindeki işletmelerin oranı %15.7'dir. %60-79 diliminde yer alan işletmelerin oranı 17.0 iken %80-99 diliminde ise bu oran % 10.6 olarak gerçekleşmiştir. 1994 yılında tam kapasite ile çalıştıklarını ifade eden işletmelerin oranı ise %3.4 ' tür. Ancak ankete katılan işletmelerin %38.7' si bu soruyu yanıtsız bırakmışlardır. Bu soruya yanıt verenler arasında oransal dağılıma bakıldığında tam kapasite ile çalışan işletmelerin oranı %5.5' e çıkarken düşük kapasitede çalışanların oranı ise %24'e yükselmektedir.

1- Üretim Faaliyetlerinin Tam Kapasiteye Ulaşamama Nedenleri

Ankete katılan işletmeler tam kapasiteye ulaşamama nedenlerini aşağıda Tablo 4' deki sıralamayla ifade etmişlerdir.

TABLO : 4

İŞLETMELERİN TAM KAPASİTEYE ULAŞAMAMA NEDENLERİ

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Talep Yetersizliği	198	84.2
2-) Mali Yetersizlikler	178	75.7
3-) Hammadde ile ilgili Sorunlar	151	64.2
4-) Pazarlama Yetersizliği	148	62.9
5-) Çalışanlarla ilgili Sorular	112	47.6
6-) İşçilik	88	37.8
7-) Enerji Yetersizliği	85	36.1
8-) Teknoloji Yetersizliği	75	31.9
9-) İthal Malların Rekabeti	52	22.1
10-) Diğer	9	0.4

Tablo 4'de de izlenebileceği gibi işletmelerin tam kapasiteye ulaşamama nedenlerinden **Talep Yetersizliği**, %84.2 ile birinci sırada yer almaktadır. İkinci sırada ise %75.7 ile **Mali Yetersizlikler** neden olarak gösterilmiştir. Üçüncü sırada ise %64.2 ile **Hammadde Yetersizliği**, dördüncü sırada da **Pazarlama Yetersizliği** ifadesi yer almaktadır. İşçilik %37.8 ile ifade

edilirken , ankete katılan işletmeler *İthal Malların Rekabeti* ifadesine ise % 22.1 oranında katıldıklarını belirtmişlerdir.

2- Üretim Faaliyetlerine İlişkin Sorunlar

Tablo 4' de gösterilen nedenler değerlendirildiğinde ankete katılan işletmelerin hammadde ile ilgili sorunlarının başında; hammadde fiyatlarının yüksekliği, daha sonra hammaddenin kalitesizliği ve nakliye maliyetlerinin yüksekliği gelmektedir. Mali sorunlarının başında ise kredi temin etmedeki güçlükler yer almakta bunu kredi maliyetlerinin yüksekliği ve sermaye yetersizliği izlemektedir. İşçilerle ilgili sorunların başında ise kalifiye işçi teminindeki güçlükler gelmekte, Enerji kaynaklarında yaşanan sorunlar ise elektrik ve motorinden kaynaklanmaktadır. İşletmeler talep yetersizliği konusunda iç pazarı hedef göstermişlerdir.

B- Üretim Teknolojisi

Ankete katılan işletmelerin üretim teknolojisine yönelik sorulara verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

1- İşletmelerin Kullanmakta Olduğu Teknolojileri Edinme Yöntemleri

Ankete katılan işletmelerin % 73.6' sı piyasada uzun süredir var olan teknolojiyi kullandıklarını ifade etmişler, %22.6'sı ise teknolojilerini firmalarının bilgi birikimleri sonucunda oluşturduklarını, %2.6'sı da teknolojilerini dışarıdan patent,lisans vb. yollardan elde ettiklerini belirtmişlerdir. İşletmelerin %0.9' u ise teknolojilerini yabancı ortaklık yoluyla sağladıklarını ifade etmişlerdir.

TABLO : 5

İŞLETMELERİN TEKNOLOJİYİ EDİNME YÖNTEMLERİ

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Piyasada uzun süredir var olan teknoloji	179	73.6
2-) Firmamızın bilgi birikimlerine dayanarak	53	22.6
3-) Patent,Lisans vb. yollarla	6	2.6
4-) Yabancı ortaklık yoluyla	2	0.9
5-) Diğer	1	0.4
TOPLAM	235	100.0

2-İşletmelerin Kullanmakta Oldukları Teknolojinin Günümüzdeki Durumu

Ankete katılan işletmelerin "Sizce üretimde kullanmakta olduğunuz teknolojinizin günümüz koşulları ,Avrupa Birliği , İç rekabet ile Dış rekabet göz önüne alındığında durumu nedir?" sorusuna verdikleri yanıtların dağılımı aşağıdaki gibidir.

TABLO : 6

İŞLETMELERİN KULLANDIKLARI TEKNOLOJİNİN DÜZEYİ

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Eski	98	41.7
2-) Yakın gelecekte (1-3 yıl) değişmesi gerekir	60	25.5
3-) Güncel	58	24.7
4-) Yeni	19	8.1
TOPLAM	235	100.0

Ankete katılan işletmelerin %41.7'si teknolojilerinin eski olduğunu, %25.5'i yakın gelecekte değişmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. İşletmelerin %24.7'si kullandıkları teknolojinin güncel olduğunu, %8.1'i ise teknolojilerinin yeni olduğunu belirtmişlerdir.

3-İşletmelerin Kullandıkları Teknolojiyi Değiştirmeme Nedenleri

Ankette yer alan "Kullandığınız teknoloji yeni ve güncel değilse rekabette avantaj sağlamak için neden değiştirmiyorsunuz ?" sorusuna işletmelerin verdikleri yanıtlar aşağıdaki gibidir.

TABLO : 7

İŞLETMELERİN KULLANDIKLARI TEKNOLOJİYİ DEĞİŞTİRMEME NEDENLERİ

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Finansman gücü nedeniyle	134	57.0
2-) Teknolojimiz günceldir	59	25.1
3-) Siyasi ve ekonomik belirsizlik	13	5.5
4-) Karlı olmaması	12	5.1
5-) Talep yetersizliği	12	5.1
6-) Diğer	5	2.1
TOPLAM	235	100.0

Tablo 7'te de görüleceği gibi işletmelerin yarısından çoğu (%57), kullandıkları teknolojiyi değiştirmeme nedeni olarak **finansman gücü** nü göstermişlerdir. Diğer taraftan teknolojilerinin güncel olduğunu ifade eden işletmelerin oranı ise %25.1'dir. **Siyasi ve ekonomik belirsizliği** işaret

edenlerin oranı % 5.5 iken, teknoloji değiştirmenin **karlı olmayacağını** düşünen işletmelerin oranı %5.1' dir.

C-Araştırma - Geliştirme Faaliyetleri

Anketten elde edilen sonuçlara göre; işletmelerin 206 adedi (%88' i) AR-GE birimlerinin olmadığını ifade ederken, bu birimin kuruluşlarında mevcut olduğunu belirten işletmelerin oranı %12'dir.

TABLO: 8

İŞLETMELERDE AR-GE FAALİYETLERİ

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Ar-Ge birimi yok	206	88.0
2-) Ar-Ge birimi var	29	12.0
TOPLAM	235	100.0

AR-GE birimlerinin olduğunu belirten 27 adet işletmenin 15 adedi bu birimin amacını **Yeni Ürün Geliştirme** olarak tanımlarken, 5 tanesi ise amacının **Mevcut Üretim Teknolojisini Geliştirme** olarak tanımlamışlardır. İşletmelerden 1'i ise AR-GE birimlerinin amacının **Ürün Taklit Etme** olduğunu belirtmiştir.

VII - İŞLETMELERİN FİNANSAL YAPILARINA İLİŞKİN VERİLER

A- İşletmelere Ait Finansal Bilgiler

Ankete katılan işletmelerin Yıllık Satış Tutarları, Aktif Değerler Toplamı, Öz Sermaye, Borçlar vb. gibi finansal yapılarına ilişkin elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

1-İşletmelerin Yıllık Satışları

Ankete katılan işletmelerin yıllık satış verileri incelendiğinde; yıllık satış toplamını 1996 yılına göre 4 Milyarın altında gerçekleştirenlerin gelen yanıtlar içinde % 43.4 oranında olması, işletmelerin genelde düşük satış değerlerine ulaşabildiklerini göstermektedir.

TABLO : 9
YILLIK SATIŞLAR (Milyon TL)

	İşletme Sayısı	(%)
1-) 500-1.000	55	23.4
2-) 1.001-2.000	26	11.1
3-) 2.001-4.000	21	8.9
4-) 4.001-8.000	20	8.5
5-) 8.001-16.000	18	7.7
6-) 16.000+	33	14.0
7-) Yanıtsız	62	26.4
TOPLAM	235	100.0

2- İşletmelerin Varlıkları

Ankete katılan işletmelerden elde edilen verilere göre işletmelerin rekabet gücünü belirlemede önemli bir unsur olan işletme varlıkları bakımından, %59.8'inin sahip olduğu değerler toplamının 10 Milyarın altında olması işletmelerin güçleri ile sürekliliği açısından düşündürücüdür.

TABLO: 10
İŞLETMELERİN VARLIKLARI (Milyon TL)

	İşletme Sayısı	(%)
1-) 100-300	20	8.5
2-) 301-1.000	27	11.5
3-) 1.001-3.000	44	18.7
4-) 3.001-10.000	26	11.1
5-) 10.001-25.000	14	6.0
6-) 25.001+	12	5.1
7-) Yanıtsız	92	39.1
TOPLAM	235	100.0

3-Öz Sermaye

Ankete katılan işletmelerin özsermayeleri incelendiğinde % 50'sinin 2 Milyarın altında olması günümüz piyasa koşulları gözönüne alındığında sermaye yetersizliğini göstermektedir. Bunun yanında özsermayeleri 2 Milyarı geçen işletmelerin oranı ise % 20.4'ü bulmaktadır. Bu soruyu yanıtsız bırakan işletmelerin oranı % 19.6'dır. İşletmelerin özsermayeleriyle ilgili bilgi vermekten kaçındıkları görülmektedir.

TABLO : 11
İŞLETMELERİN ÖZSERMAYESİ (Milyon TL)

	İşletme Sayısı	(%)
1-) 0-500	74	31.5
2-) 501-1.000	40	17.0
3-) 1.001-2.000	27	11.5
4-) 2.001+	48	20.4
5-) Yanıtsız	46	19.6
TOPLAM	235	100.0

4-İşletmelerin Borçları

Ankete katılan işletmeler sermaye yetersizliklerini karşılamada çözüm olarak % 74.5 gibi yüksek bir oranda kredi yöntemini benimsemişlerdir. Bu oranın % 63.4'ü ise kısa vadeli kredilerden oluşmaktadır.

TABLO :12
İŞLETMELERİN BORÇLARININ VADE BAKIMINDAN DAĞILIMI

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Borcumuz Yok	60	25.5
2-) Kısa Vadeli	149	63.4
3-) Uzun Vadeli	26	11.1
TOPLAM	235	100.0

VIII - İŞLETMELERİN PAZARLAMA FONKSİYONLARINA İLİŞKİN BİLGİLER

A-Dağıtım Kanalları

İşletmelerin dağıtım kanallarının özellikleri ankette verdikleri yanıtlar çerçevesinde aşağıda değerlendirilmiştir.

1-İşletmelerin İç Pazarda Kullanmakta Olduğu Dağıtım Kanalları

İşletmelerin %41.7' si toptancı, %24.7'si perakendeci,%21.3'ü bireysel satış şeklinde faaliyetlerini sürdürmekte olup, sadece %5.5'i faaliyetlerini şube düzeyinde yürütmektedir.

TABLO : 13
İŞLETMELERİN KULLANMAKTA OLDUĞU DAĞITIM KANALLARI

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Toptancı	98	41.7
2-) Perakendeci	58	24.7
3-) Bireysel Satış	50	21.3
4-) Şube (Bayii)	13	5.5
5-) Diğer	5	2.1
6-) Yanıtsız	11	4.7
TOPLAM	235	100.0

2-Ürünlerin Dağıtımında Karşılaşılan Sorunlar

İşletmelerden ürünlerinin dağıtımında karşılaştıkları sorunları belirtmeleri istendiğinde alınan sonuçlara göre her bir ifadenin yoğunluk dereceleri aşağıda gösterilmiştir.

TABLO : 14
ÜRÜNLERİN DAĞITIMINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Zamanında teslim	183	77.8
2-) Nakliye sorunları	177	75.3
3-) Depolama sorunları	142	60.4

Yukarıdaki Tablo'da da görüldüğü gibi işletmeler %77.8 oranında dağıtım kanallarında **zamanında teslim** konusunda sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. İkinci sırada %75.3 ile **nakliye sorunu** gelmektedir. İşletmeler %60.4 oranında **depolama sorunları** olduğunu belirtmişlerdir.

B-İşletmelerin Fiyatlama Politikaları

İşletmelerin fiyatlama politikalarına ilişkin bilgi alma amacına yönelik hazırlanan sorulara alınan yanıtlar değerlendirildiğinde şu sonuçlara varılmıştır.

1- İşletmelerin Fiyatlama Politikasını Etkileyen Faktörler

İşletmelere yöneltilen " *Fiyatlama politikanızı hangi faktörlerin etkisinde belirlemektesiniz?*" sorusuna karşılık alınan sonuçlar şöyledir;

TABLO : 15
FİYATLAMA POLİTİKASINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Maliyete göre	153	65.1
2-) Rekabete göre	60	25.5
3-) Talebe göre	12	5.1
4-) Kazanç isteğine göre	10	4.3
TOPLAM	235	100.0

Ankete katılan işletmeler %65.1 oranında fiyatlama politikalarını maliyet esasına göre uyguladıklarını belirtmişlerdir. Üretici konumunda olan bu firmaların fiyat belirleme yöntemi olarak maliyeti esas almaları doğal bir sonuç olarak kabul edilebilir. Diğer taraftan rekabet faktörüne göre fiyat belirleyen işletmelerin oranı ise %25.5 olarak gerçekleşmiştir.

2- İşletmelerde Maliyetleri Artıran Faktörler

Tablo 16'ya bakıldığında ankete katılan işletmeler için ürün fiyatını arttıran faktörlerin başında, hammadde fiyatlarındaki artışlar (%84.2) gelmektedir. İkinci sırada ise, işçilik ücretlerindeki artışlar % 74.4 ile yer almaktadır. Bunun yanında, nakliye ücretlerindeki artışlar (%60.4), kredi maliyetlerinin

yüksekliği (%54), kira giderleri (%50.2), enerji maliyet artışları (%46.0) önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

TABLO : 16

ÜRÜN FİYATLARININ ARTIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

	İşletme Sayısı	(%)
1)Hammadde fiyatlarındaki artışlar	198	84.2
2)İşçilik ücretlerindeki artışlar	175	74.4
3)Nakliye ücretlerindeki artışlar	142	60.4
4)Kredi maliyetlerinin yüksekliği	127	54.0
5)Kira giderlerindeki artışlar	118	50.2
6)Enerji maliyetlerindeki artışlar	108	46.0
7)Diğer	61	26.0

3-İşletmelerin Tanıtım Faaliyetleri

Tablo17'ye bakıldığında ankete katılan işletmelerin büyük bir çoğunluğu (%72.8) **tanıtım yapmadıklarını** ifade etmişlerdir. Diğer taraftan %11.1'i ise tanıtım faaliyetlerini **Ticari fuarlar** yolu ile gerçekleştirdiklerini belirtirken, **TV,Radyo** gibi araçları kullananların oranı ise sadece %5.5'tir.

Diğer taraftan ankete katılan işletmeler tanıtım faaliyetleri için basın yolunu % 3.4 gibi bir oranda tercih etmektedirler. Talep sıkıntılarını olduğunu ifade etmelerine rağmen bu işletmelerin tanıtım faaliyetlerini önemsemedikleri açıkça görülmektedir.

TABLO : 17
İŞLETMELERİN TANITIM FAALİYETLERİ

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Yapmıyorum	171	72.8
2-) Ticari fuarlar yoluyla	26	11.1
3-) TV, Radyo gibi görsel ve işitsel araçlarla	13	5.5
4-) Basın yoluyla	8	3.4
5-) Hazırlanan broşürler yoluyla	5	2.1
6-) Dağıtılan ürün numuneleriyle	10	4.3
7-)Diğer	2	0.8
TOPLAM	235	100.0

D-İşletmelerin Ürünlerine Yönelik Bilgiler

Ankete katılan işletmelerin, ürün markası ve ürünle ilgili başvurularının olup olmadığına ilişkin yanıtlar değerlendirildiğinde şu sonuçlara varılmıştır.

1) Ürün Markasına Yönelik Bilgiler

İşletmelerin ürettikleri ürünlere yönelik alınan bilgiler aşağıda Tablo 18 'de gösterilmiştir.

TABLO : 18
ÜRÜN MARKASI

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Kendi Markamız	129	54.9
2-) Fason üretim	88	37.4
3-) Her ikisi de	18	7.7
TOPLAM	235	100.0

Tablo 18'de görüleceği gibi ankete katılan işletmelerin yarısından fazlası kendi markalarıyla üretim yapmaktadırlar. Fason üretim yapan işletmelerin oranı ise %37.4'dür. Her ikisi ile üretim yaptıklarını ifade eden işletmelerin oranı ise %7.7 olarak karşımıza çıkmaktadır.

2- Ürün İle İlgili Başvurular

Ankete katılan işletmelere "Aşağıda belirtilen konularda ürünlerinizle ilgili olarak daha önce herhangi bir başvurunuz gerçekleşti mi?" sorusu yöneltilmiş, alınan yanıtlar Tablo 19'da gösterilmiştir.

TABLO : 19
ÜRÜN İLE İLGİLİ BAŞVURULAR

	İşletme Sayısı	(%)
1) Marka	16	6.8
2) TSE	6	2.6
3) Patent	2	0.9
4) Faydalı model	1	0.4
5) Endüstriyel tasarım	0	0.0
6) Coğrafi işaretler	0	0.0
7) Hiçbir başvuruda bulunmadım	210	89.4
TOPLAM	235	100.0

İşletmelerin büyük bir çoğunluğu (%89.4) ürüne yönelik herhangi bir başvurularının olmadığını ifade ederken marka başvurusu %6.8 oranındadır.

E- Hedef Pazar

İşletmelere yöneltilen hedef pazarla ilgili sorularda işletmelerin yöneldikleri hedef pazarlar anlaşılmaya çalışılmış ve edinilen bilgilerle bu işletmelerin ihracat konusunda hangi noktada oldukları belirlenmiştir.

1-İşletmelerin Hedef Pazarı

TABLO :20
İŞLETMELERİN HEDEF PAZARI

	Firma Adedi	(%)
1-)Yalnız iç pazar	180	76.6
2-)Yalnız dış pazar	12	5.1
3-)Her ikisi de	43	18.3
TOPLAM	235	100.0

Tablo 20'de bakıldığında işletmelerin %76.6'sı hedeflerinin iç pazar, %5.1'i ise hedef pazarının dış pazar olduğunu ifade etmiştir. Her iki pazarın hedefleri olduğu söyleyen işletmelerin oranı ise %18.3'tür.

2-İhracat

TABLO : 21
İŞLETMELERİN İHRACAT FAALİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI

	İşletme sayısı	(%)
1-) İhracat yapmıyoruz	211	89.8
2-) İhracat yapıyoruz	24	10.2
TOPLAM	235	100.0

Tablo 21'de de gösterildiği gibi ankete katılan işletmelerin büyük bir çoğunluğu (%89.8) ihracat yapmadıklarını belirtmişlerdir. Buna karşılık ihracat yapanların oranı ise %10.2'dir.

IX- İŞLETMELERİN YATIRIM FAALİYETLERİNE İLİŞKİN VERİLER

Çalışmanın bu bölümünde, ankete katılan işletmelere yatırım faaliyetlerine yönelik olarak hazırlanan sorular yöneltilmiştir. Yeni yatırımlara yönelme nedenleri ,yatırımların finansmanı, yatırım teşviklerini içeren sorulara alınan yanıtların dağılımı çeşitli tablolarda gösterilmiştir.

A-Yeni Yatırımlara Yönelme Nedenleri

İşletmelere "Yeni yatırımlara yönelme nedenleriniz?" sorusu yöneltildiğinde alınan sonuçlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

TABLO : 22

İŞLETMELERİN YATIRIMLARA YÖNELME NEDENLERİ

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Kapasiteyi artırmak	97	41.2
2-) Yeni ürünler üretmek	44	18.7
3-) Ürünün kalitesini artırmak	28	11.9
4-) Yeni üretim teknolojisine geçmek	22	9.4
5-) İhracatı artırmak	14	6.0
6-) Yanıtsız	30	12.8
TOPLAM	235	100.0

İşletmelerin %41.2'si kapasiteyi artırmak için yeni yatırımlara yöneleceğini belirtirken, yeni bir ürün imal etmek için yatırıma yöneleceğini söyleyen işletmelerin oranı ise %18.7'dir. Kalitenin çok gerekli olduğunun farkına varan ve bu yüzden yeni yatırımlara ihtiyaç olduğuna inanan işletmeler ise % 11.9'da kalmaktadır. Diğer taraftan ihracatı artırmak için yatırıma yönelen işletmelerin oranı %6'dır. Bu soruyu yanıtsız bırakanların oranı da %12.7'lere ulaşmaktadır.

B-Yatırımların Finansmanı

Ankete katılan işletmelere "Sabit kıymet yatırımı gerçekleştirdiyseniz (makine parkı, gayri menkul vb.) ya da düşünüyorsanız gerekli olan finansman kaynağını temin etmede yararlandığınız ya da yararlanmayı düşündüğünüz finansman araçları nelerdir?" sorusu yöneltilmiş olup yanıtların dağılımı aşağıdaki gibidir.

1-İşletmelerin Finansman Kaynakları

TABLO :23

SABİT KIYMET YATIRIMLARI İÇİN FİNANSMAN KAYNAKLARI

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Yatırım gerçekleştirmedik	90	38.3
2-) Öz kaynaklar	61	26.0
3-) Banka kredisi	53	22.6
4-) Borçlanma	23	9.7
5-) Leasing	2	0.9
6-) Özel Finans Kuruluşları	1	0.4
7-)Diğer	5	2.1
TOPLAM	235	100.0

Ankete katılan işletmelerin %38.3'ü yatırım gerçekleştirmediklerini belirtirken,%26'sı finansman aracı olarak Öz kaynakları işaret etmişlerdir. Diğer taraftan banka kredisini benimseyen işletmelerin oranı ise %22.6'dır. Leasing aracını kullanan işletmelerin oranı da %0.9 'dur. Bu sonuçlara göre finansal kaynak kullanımında işletmeler yeni finansal araçları kullanmakta çekingen kalmaktadırlar. Bu konuda işletmelerin aydınlatıcı bilgilerle donatılması gereği görülmektedir.

2- İşletmelerin Kredi Temininde Yararlandıkları Kurumlar

Ankete katılan işletmelerin kredi temininde sorunlarla karşılaştıkları tespiti daha önce vurgulanmıştı. Tablo 24'te yer alan veriler incelendiğinde işletmelerin kredi kullanma yolunu seçmedikleri bir kez daha açık bir şekilde görülmektedir.

TABLO : 24

İŞLETMELERİN KREDİ TEMİNİNDE YARARLANDIKLARI KURUMLAR

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Kredi kullanmadım	167	71.1
2-) Esnaf ve Sanatkarlar Odası	34	14.5
3-) Halk Bankası	17	7.2
4-) Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	8	3.4
5-) Emlak Bank	3	1.2
6-) Türk Exim Bank	2	0.9
7-) Vakıflar Bankası	2	0.9
8-) Türkiye Kalkınma Bankası	1	0.4
9-) Özel Finans Kuruluşları	1	0.4
TOPLAM	235	100.0

Alınan sonuçlara göre anketi yanıtlayan işletmelerin büyük bir bölümünün kredi kullanmadığı (%71.1) anlaşılmaktadır. Bu işletmelerin %14.5' i ise Esnaf ve Sanatkarlar Odasından kredi temin ettiklerini belirtmişlerdir. İşletmelerin kredi temin etmede Halkbankasından yararlanma oranı ise %7.2 oranındadır. Bu sonuçlar işletmelerin kredi temininde sorunların olduğunu, dış kaynak kullanımına yönelemediklerini ya da bu konuda bilgilendirilmediklerini göstermektedir.

3- İşletmelerin İlişkide Bulundukları Mesleki ve Mali Kurumlar

İşletmelerin ilişkide bulundukları mesleki ve mali kurumlar sorusunun ankete katılan işletmeler tarafından büyük bir oranda (% 74) yanıtsız bırakılması, böyle danışman kurumların olduğunu dahi bilinmediği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Böylece, KOBİ'lere destek veren kurumların tanıtım faaliyetlerinin eksik olduğu da görülmektedir.

TABLO : 25

İŞLETMELERİN İLİŞKİ KURDUĞU MESLEKİ VE MALİ KURUMLAR

	İşletme Sayısı	(%)
1) HALK BANKASI	47	20.0
2) KOSGEB	6	2.5
3) ZİRAAT BANKASI	2	0.9
4) VAKIF BANK	2	0.9
5) EMLAK BANK	1	0.4
6) EXIMBANK	1	0.4
7) TOSYÖV	0	0.0
8-) Diğer	2	0.9
9-)Yanıtsız	174	74.0
TOPLAM	235	100.0

Ankete katılan işletmelerin % 20'si Halbank'la ilişkiye girdiğini belirtmektedirler. Diğer kurumlara ilişkiye giren işletme sayısı yok denecek kadar azdır.

C-Yatırım Teşvikleri

İşletmelerin gelişmelerinde hızlandırıcı etkiye sahip olan yatırım teşvikleri oldukça çeşitlidir. Ankete katılan işletmelerin bu teşviklerden ne oranda yararlandıklarını ortaya koymak için hazırlanan soruya alınan yanıtlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

TABLO : 26

İŞLETMELERİN YARARLANDIKLARI YATIRIM TEŞVİKLERİ

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Yararlanmadık	215	91.5
2-) Yatırım İndirimi	8	3.4
3-) Yerli mak. ve teçhizat KDV Desteği	6	2.7
4-) Finansman Fonu Desteği	2	0.9
5-) İthal Mak. Ve Teç. KDV Ertelemesi	1	0.4
6-) Bina İnşaatı Harç İstisnası	1	0.4
7-) Gümrük Vergisi ve Fon Muafiyeti	1	0.4
8-) Damga Vergisi ve Harç İstisnası	1	0.4
9-) Fon kaynaklı kredi istisnası	0	0.0
10-) Finansal kiralama desteği	0	0.0
TOPLAM	235	100.0

Ankete katılan işletmelerin yatırım teşviklerin hangilerinden yararlandıkları sorusuna verilen yanıtları incelediğimizde çok büyük bir çoğunlukla (%91.5) işletmelerin bu teşviklerden yararlanmadığı ortaya çıkmıştır. Yararlananların oranı ise %9.4'tür. Yararlanan teşviklere bakıldığında ise birinci sırada yatırım indirimi gelmektedir.

Teşviklerden yararlanma oranının bu kadar düşük oluşu sözkonusu işletmelerin küçük ölçekli işletme olmalarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

X- İŞLETMELERİN EĞİTİM FAALİYETLERİ

Ankete katılan işletmelerin eğitim faaliyetlerine ilişkin alınan yanıtların dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

TABLO : 27

İŞLETMELERİN EĞİTİM FAALİYETLERİ

	İşletme Sayısı	(%)
1-) İşyerimizde kendi elemanlarımızla sürekli eğitim	125	53.2
2-) Eğitim yapılmamaktadır	68	28.9
3-) İşyeri dışında eğitim (kurs,seminer vb.)	28	11.9
4-) İşyerinde uzmanlarca sürekli iç eğitim	7	3.0
5-) İşyerinde seyrek olarak eğitim	5	2.1
6-) Diğer	2	0.9
TOPLAM	235	100.0

Yukarıdaki tablodan da izlenebileceği gibi anket uygulanan işletmelerin yarısından fazlası (%53.2) işyerinde kendi elemanlarıyla sürekli iç eğitim vermektedirler. Bu sonuç, eğitim hizmetlerinde hala usta-kalfa-çırak ilişkisinin bu tür işletmelerde geçerliliğini sürdürmekte olduğunun bir göstergesi olabilir. Ancak azımsanmayacak bir oran da (%28.9) hiç bir eğitim yapmadığını ifade ederken %11.9'u da kurs ve seminerler gibi iş dışında eğitimi tercih etmektedirler. İş dışında eğitim hizmetlerine yönelme oranı az olsa da gelecek için umut vermekte, eğitim için gerekli alt yapının oluşturulması gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

XI-İŞLETMELERİN DEVLET YARDIMLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Globalleşen dünyada işletmelere devlet tarafından destek verilmesinin gerekliliği herkes tarafından kabul edilmektedir. Anketin bu bölümünde işletmelerden devlet yardımlarına ilişkin değerlendirmelerinin ve beklentilerinin ortaya konulması istenmiş, alınan yanıtlar ilgili tablolarda ifade edilmiştir.

A- İşletmelerin Devlet Yardımlarına İlişkin Değerlendirmeleri

Ankete katılan işletmeler " *KOBİ'lere yönelik Devlet Yardımlarını nasıl değerlendiriyorsunuz ?* " sorusuna aşağıdaki yanıtları vermişlerdir.

Tablo 28'de görüldüğü gibi ankete katılan işletmeler KOBİ'lere yönelik Devlet Yardımlarını %58.7 oranında **yetersiz** bulmaktadır. Bunun yanı sıra %27.7 oranında da bu yardımları yararlanması güç olarak tanımlamışlardır. **Dağıtımın kontrolsüz** olduğu görüşünde olanlar ise %9.4'tür. Yeterli olduğunu düşünenlerin oranı ise sadece %0.9'dur.

TABLO : 28

İŞLETMELERİN DEVLET YARDIMLARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELERİ

	Firma Adedi	(%)
1-) Yetersiz	138	58.7
2-) Yeterli	6	2.6
3-) Yararlanması güç	65	27.7
4-) Dağıtım kontrolsüz	22	9.4
5-) İyi bir düzeyde	2	0.9
6-) Diğer	2	0.9
TOPLAM	235	100.0

B-İşletmelerin Devlet Yardımlarına İlişkin Beklentileri

Anket uygulanan işletmelerden devlet yardımlarına ilişkin beklentilerini sıralamaları istendiğinde alınan yanıtlar şöyledir;

TABLO : 29

İŞLETMELERİN YARARLANMAK İSTEDİKLERİ DEVLET YARDIMLARI

	İşletme Sayısı	(%)
1-) Nitelikli personel istihdamında SSK primlerinin devlet tarafından ödenmesi	198	84.2
2-) Belirli bir süre vergi almama	184	78.2
3-) Altyapı	174	74.0
4-) Daha ucuz enerji	152	64.7
5-) Taşıma maliyetine katkı	112	47.6
6-) Makine ve araç-gereç alımında garanti verme	74	31.8

İşletmeler, altyapı, vergi almama, SSK primlerinin devlet tarafından ödenmesi, daha ucuz enerji gibi konularda büyük bir oranda devletten yardım talep etmektedirler.

XII-ORTAK KULLANIM ALANLARI

İşletmelerin dışsal ve içsel tasarruflardan yararlanabilmelerinde ortak kullanım alanlarının çok özel yerleri bulunmaktadır. Bu soruda, Manisa bölgesinde açılmasının yararlı olacağı düşünülen ortak kullanım alanları belirlenmeye çalışılmıştır.

TABLO : 30

KOBİ'LERARASI ORTAK KULLANIMA AÇILMASI İSTENEN TESİSLER

	(%)
1-) Döküm Tesisleri	3.4
2-) Kalıp Atölyeleri	7.2
3-) Kalite Kontrol Lâboratuarları	22.6
4-) Genel Danışmanlık Merkezleri	47.2
5-) Makine Tamir Atölyesi	66.4

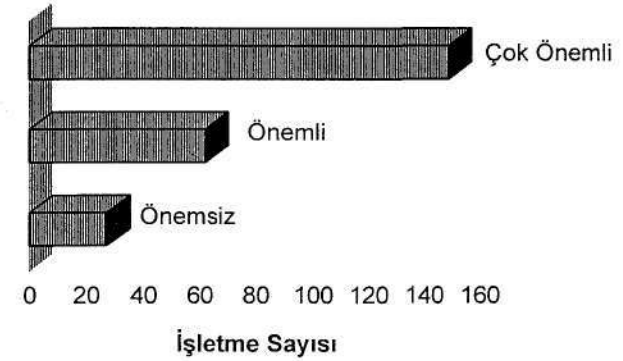
Yukarıdaki Tablo'dan da görüleceği gibi anket uygulanan işletmelerin 66.4'ü Makine Tamir Atölyelerinin ortak kullanıma açılmasını dilemekteler, %47.2'si de Genel Danışmanlık merkezlerinin ortak kullanıma almasının yerinde olacağını düşünmektedirler. Kalite Kontrol Laboratuarlarının ortak kullanıma açılmasını isteyenlerin oranı %22.6 olurken, Döküm Tesisleri için bu oran %3.4, Kalıp Atölyeleri içinse 7.2'dir.

XIII- İŞLETMELERİN KOBİ POLİTİKALARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

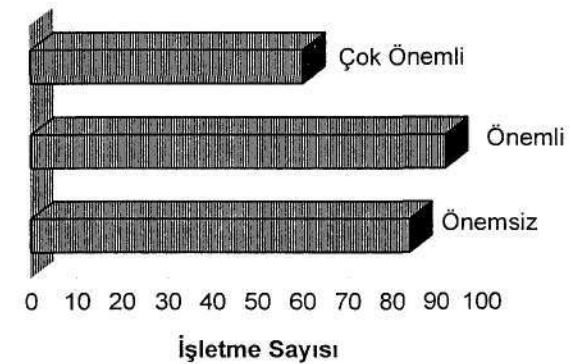
İşletmelerin KOBİ politikalarına ilişkin görüşlerini, beklentilerini, konulara verdikleri önem derecesine göre ölçmeye çalıştığımız bu bölümde sorulan

sorulara alınan yanıtlar, işletme sayıları ve önem dereceleri itibariyle aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir.

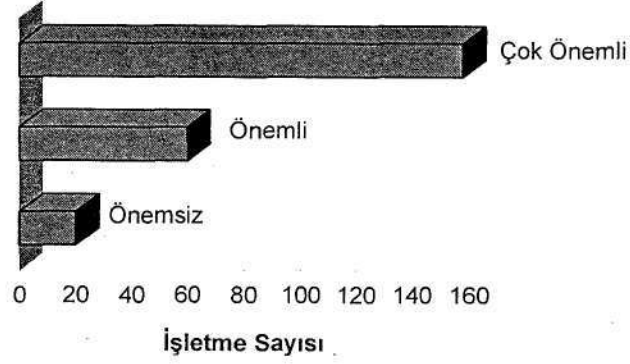
Kredi koşullarının iyileştirilmesi

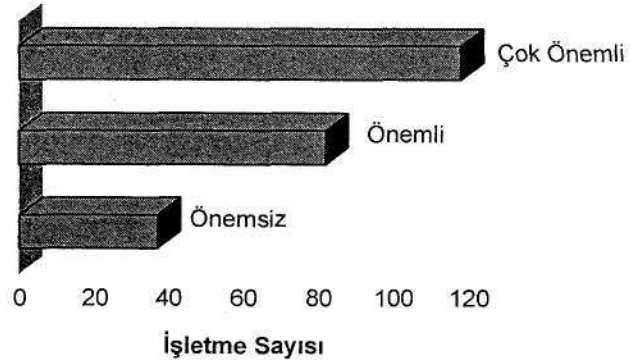
KOBİ'lerin yatırımlarına yönelik devlet yardımlarının doğrudan doğruya yarı resmi nitelikli özel kuruluş temsilcileri (Sanayi ve Ticaret odaları v.b) eliyle yürütülmesi

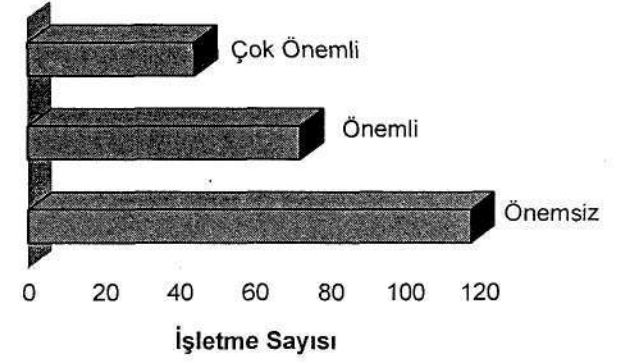
Devlet ihalelerinde küçük sanayiciye fırsat eşitliği verilmesi

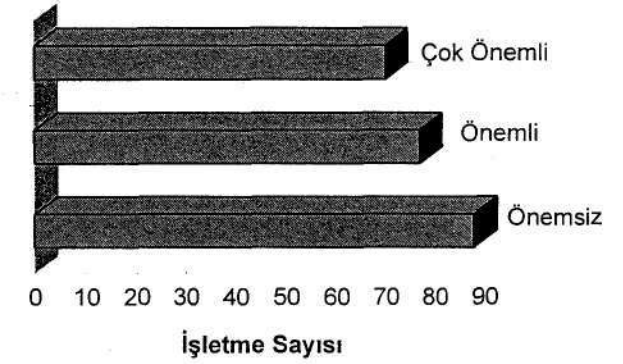
Küçük ve büyük sanayii entegre edici sistemlerin kurulması

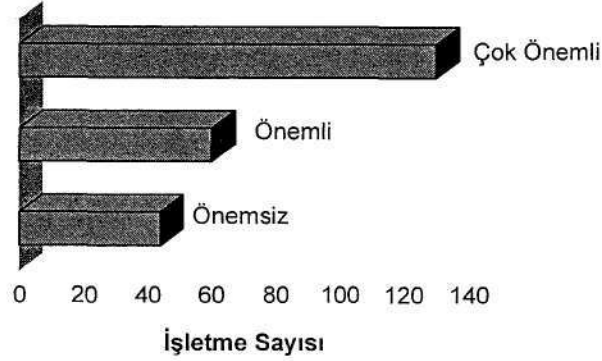
KOBİ'ler adına HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI ile teşvik belgesi, fon kaynaklı yatırım kredisi tahsis ilişkisinin "HALKBANKASI" tarafından yürütülmesi

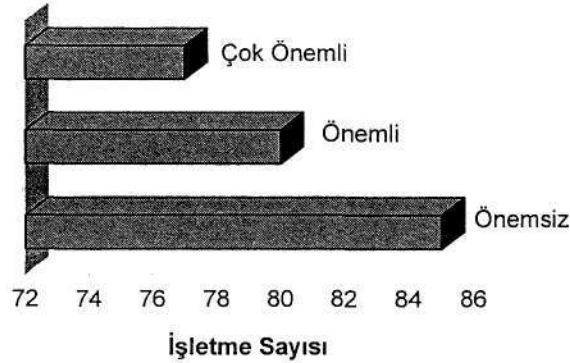
Fon kaynaklı kredilerin yetersizliğine bağlı olarak kontrolsüzlükler oluşabilmesi

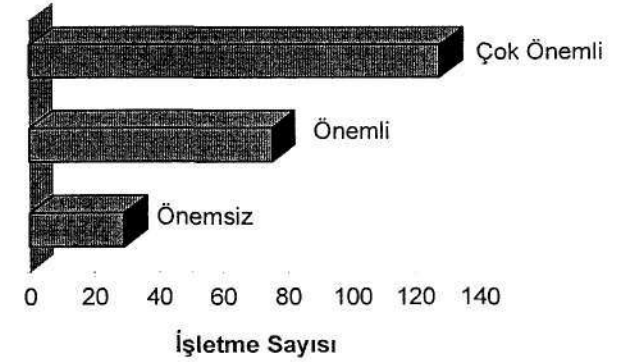
Devlet yardımlarının yürürlüğe konması kadar bu yardımların zamanında sağlanması

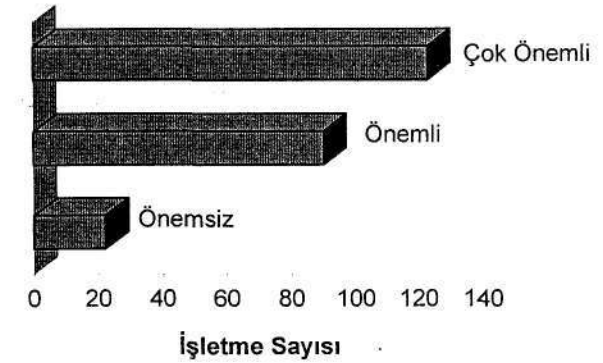
KOBİ'lerin teknik danışmanlık, kontrol, kalibrasyon ve ürün geliştirmeye yönelik taleplerini karşılamak için fon kaynaklı kredi verilirken, KOSGEB'den onay alınmasının bürokratik işlemleri artırması

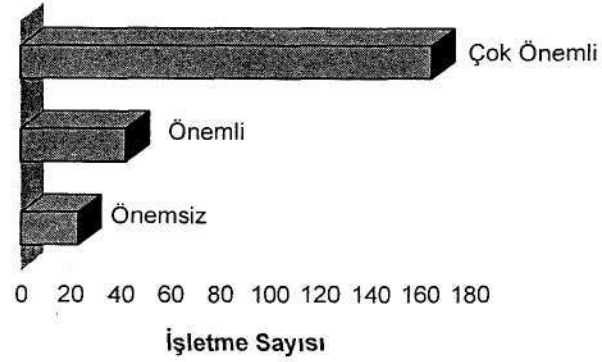
KOBİ'lerce müştereken kullanılacak ölçüm, kalite kontrol işlevlerini yerine getirecek laboratuvarlar kurulması

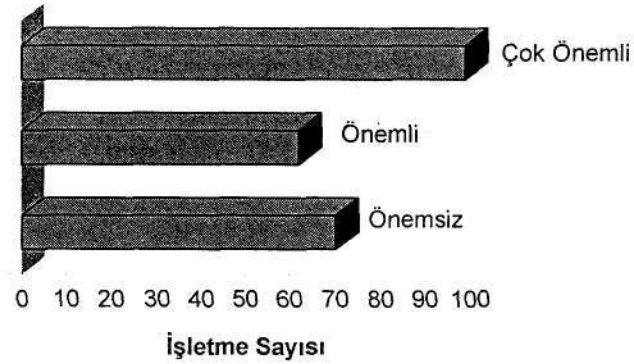
Teknik personeli yetiştirecek uygulamalı kursların açılması

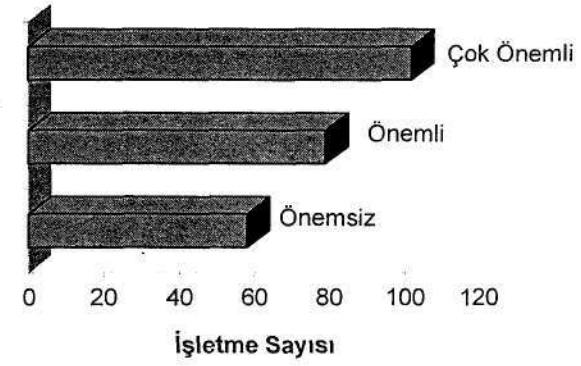
Çok küçük işletmeler için Hayat Standardı Esasının ve Peşin Vergi uygulamasının kaldırılması

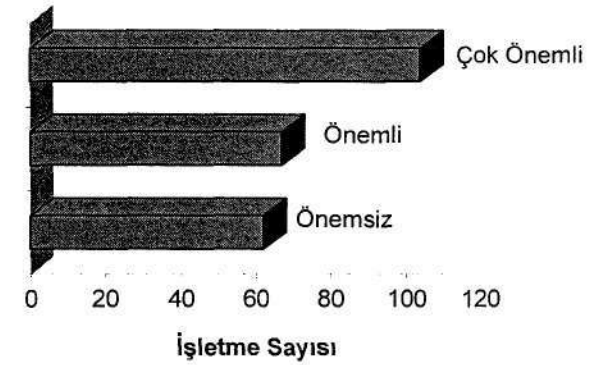
Fon kaynaklı yatırım kredisiyle gerçekleştirilecek yatırımların 6 ay içinde gerçekleştirilme şartının uzatılması

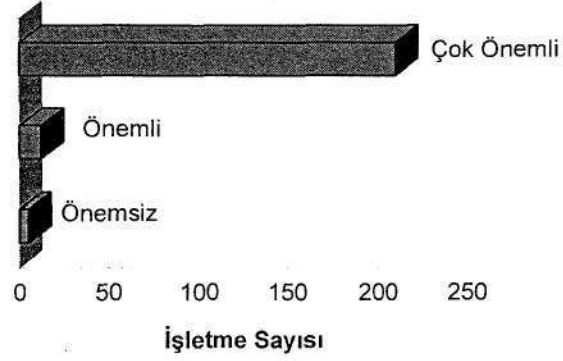
İhracatta danışmanlık, üretim planlaması ve teknoloji seçiminde rehberlik hizmeti verilmesi

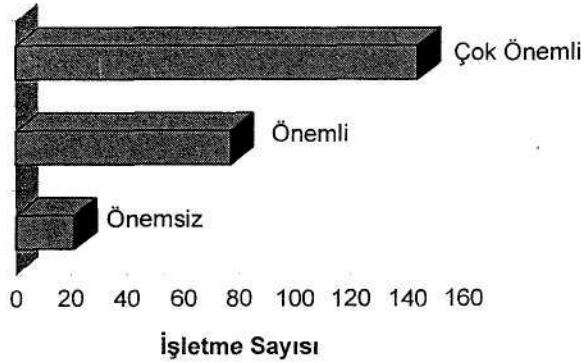
Sektörel Dış Ticaret Şirketleri kurulmasının yaygınlaştırılması

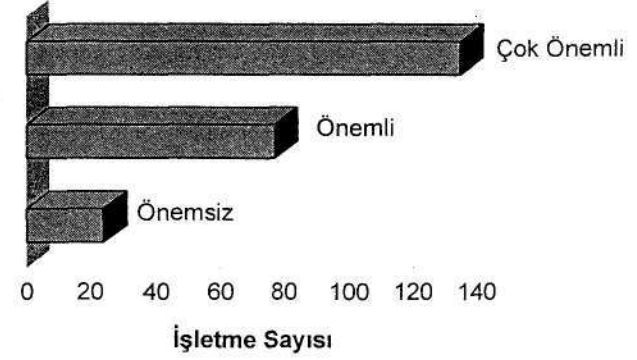
Hammadde fiyatlarında istikrar sağlanması

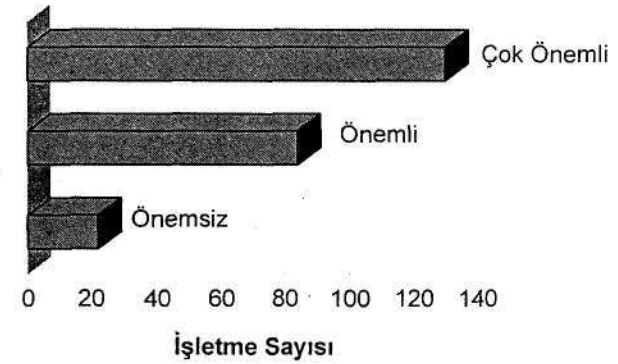
Fon kaynaklı yatırım kredisi kullanımında toplam yatırımın en az % 40'ı oranında öz kaynak kullanımı miktarının azaltılması

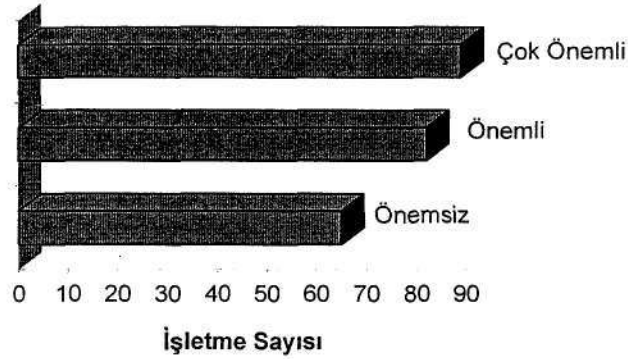
Pazar bilgileri verecek kurumların oluşturulması.

Küçük sanayi sitelerinin yaygınlaştırılması

Halkbankası'nın Kredi Garanti Fonunun etkinleştirilmesi

XIV- GENEL DEĞERLENDİRME VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

A- Genel Değerlendirme

Anket kapsamındaki işletmelerin büyük bir bölümü (%74) adi şirket statüsünde olup , % 42'si 5'den az,% 20'si 10'dan az işçi çalıştıran çok küçük işletmelerdir. Bu işletmelerin büyük çoğunluğunun 1990 sonrası kurulmuş olmaları dikkati çekmektedir.

Manisa İli için ankete katılan işletmelerin ortak sorunları aşağıdaki gibi sıralanabilir ;

- Eksik kapasite

- Teknoloji yetersizliği
- Talep yetersizliği
- Finansman yetersizliği
- Pazara yönelik bilgi eksikliği
- Devlet yardımlarındaki yetersizlik

Eksik kapasiteyle üretim nedenlerine bakıldığında % 84.2 ile talep yetersizlikleri , % 75.7 ile mali yetersizlikler ön sırada yer almaktadır.

Üretime ilişkin sorunlar açısından ise hammadde ile ilgili sorunlarda fiyat yüksekliği ,kalite ,temin sürekliliği,üretim sürecinde kullanılmakta olan teknolojinin % 67.2 gibi büyük bir oranla eskiliği, değiştirmenin gerekliliğine karşın finansman güçlüğünden dolayı değiştirilememesi bu tür işletmelerin Türkiye genelindeki temel sorunlarıyla Manisa İlindeki sorunların paralellliğini ortaya koymaktadır.

İşletmelerin borçlanma gereksinimlerini büyük ölçüde (% 63.4) kısa vadeli kredi kullanımı ile karşılamaya çalışmaları, bu işletmelerin kredi teminindeki sıkıntılarını ortaya koymaktadır.

Manisa İlinde faaliyet gösteren bu tür işletmelerin toplam % 66.4'nün ürünlerinin dağıtımını toptancı ve perakendeciler kanalıyla yaptıkları ve dağıtımda büyük ölçüde nakliye , depolama ve zamanında teslim sorunları yaşadıkları görülmektedir.İşletmelerin çok az bir bölümünün (%10) ihracat yapıyor olması , yatırımlar konusunda sorulan sorulara , yeni yatırımlara özellikle kapasite genişletme ve yeni ürün üretme amacıyla gittikleri ve bu konuda da kredi temin güçlüğü çektikleri şeklinde cevap verdikleri görülmektedir.

İşletmelerin büyük çoğunluğunun (%88) AR-GE birimlerinin olmadığı görülürken , eğitim konusunda ortaya çıkan sonuç eğitim yapmama ya da işyeri içi eğitimle sınırlı kalındığıdır.

İşletmelerin büyük kısmı fason üretim yapma konumunda oldukları için tanıtım faaliyetlerine yeterince yer verilmediği görülmektedir.

Devlet yardımları ve teşviklere ilişkin değerlendirmelerde bu yardımlar yetersiz , yararlanılması güç ve dağıtımının kontrolsüz oluşundan şikayet edilmektedir.

B- Çözüm Önerileri

Anketten elde edilen bulgular Türkiye genelinde KOBİ'lere ilişkin ortaya konulan sonuçlardan farklı değildir.Hem Manisa ölçeğinde , hem de Türkiye ölçeğinde KOBİ'lerin ortak sorunlarına yönelik çözüm önerilerimizi aşağıdaki gibi sıralayabiliriz ;

- Ülkemizde KOBİ'lerin niceliksel ve niteliksel ölçütlerine ilişkin oldukça fazla sayıda tanım bulunmaktadır. Dolayısıyla, KOBİ'ler için yapılacak düzenlemelerin başında istatistiki verilerin kullanışlı olması ve devlet yardımlarının selektifliğinin sağlanması bakımlarından KOBİ tanımlarının belirli bir temele oturtulması gerekmektedir. 1-9 işçi çalışan işletmeler için ayrı bir KOBİ tanımı getirilerek bu işletmelerin 10-49 ölçeğine büyümelerinin sağlanması yönünde özel teşvik ve desteklerin verilmesi, atıl kapasitelerinin değerlendirilerek bu işletmelerin ekonomiye katkılarının artırılması gereklidir.
- Ülkemizde KOBİ'lerin piyasaya yönelik ve teknolojik gelişmelerin izlenmesi bakımından önemli sayılacak iletişim bilgi noksanlıkları nedeniyle aralarında koordinasyon eksikliği bulunmaktadır. Bu nedenle;

* Sübvansiyon yerine enformasyon, gerek KOBİ'ler ve gerekse tüm ekonomi açısından rasyonel bir politikadır. Bu bilgilendirme ve enformasyon sağlama, tedarik ve satış piyasalarından para ve sermaye piyasalarına, teknolojik gelişmelerden mevzuat değişikliklerine kadar her alanı kapsamalıdır. İmalat sanayi içinde yüzde 33'leri bulan KOBİ'lerin gümrük birliği mevzuatı hakkında bir an önce bilgilendirilmesi her şeyden önce yapılması gerekli bir hizmet olacaktır.

* Başbakanlığa bağlı bir müsteşarlık seviyesinde KOBİ'lerin toplanması yararlı olacaktır.

* KOBİ'lerin sorunlarına kalıcı çözüm bulunabilmesi için KOBİ Koordinasyon Yüksek Konseyi oluşturulmalıdır.

* KOBİ'lerin uluslararası düzeyde başarılı olabilmeleri için, bir araya gelerek aralarında entegrasyon sağlamaları gerekmektedir. Ülke sathında dağınık ve üretime uygun olmayan işyerlerinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin organize sanayi bölgelerine kavuşturulması çevre kirlenmesinin önlenmesi, kaliteli ve verimli üretim yapılmasını sağlayacaktır.

* Tanıtım pazarlama ve ürün geliştirme için internet avantajının değerlendirilmesi gereklidir.

- KOBİ'lerin mevcut finansman araçlarından ve finansman kolaylıklarından yeterince yararlanamadıkları bir gerçektir. Devlet yardımlarının kapsamı geniş tutulmakla beraber, kredi olanaklarından toplam KOBİ'lerin ancak çok küçük bir yüzdesi yararlanabilmektedir. KOBİ'lerin yararlanabilecekleri kredi fonlarının artırılması ve yeni finansman

araçlarının yaratılması için teşvik sistemi yeniden gözden geçirilmelidir. Finansman sorunlarının çözümü için;

- * KOBİ'lerin toplam kredi hacmi içindeki payının artırılması gerekir. KOBİ'lerin "negatif"(enflasyonun altında) faizli kredilerle teşviki yerine, uzun vadeli, ön ödemesiz krediler sağlanması daha çoğulcu ve rekabetçi bir ortam oluşturacaktır.
- * Risk sermayesi, finansal kiralama, factoring, Kredi Garanti Fonu vb. gibi yeni finansal araçlar KOBİ'lerde etkin ve yaygın bir biçimde kullanılmalıdır.
- * KOBİ'ler sermaye piyasalarının olanaklarından yararlanılmalıdır. KOBİ'lerin birleşerek bölgesel ya da sektörel holdingler oluşturması ve böylece halka açılmaları sağlanabilir.
- KOBİ'ler günümüzün rekabet ortamına uyum sağlayabilmek için Toplam Kalite Yönetimini (TKY) bir yaşam tarzı olarak benimsemelidir. KOBİ'lerde toplam kalite yönetimi uygulanmalıdır. KOBİ'lerin Avrupa ülkelerindeki aynı sektörde faaliyet gösteren farklı kuruluşlarla "benchmarking" (kıyaslama) yapmaları yararlı olacaktır. Böylece kendi bilgi ve birikimlerini dünyadaki en iyi örneklerle karşılaştırmaları, uluslararası rekabet güçlerinin artırılmasına katkıda bulunacaktır.
- KOBİ'lerin yenilik içeren ve uluslararası piyasalarda geleceği olan mamulleri ile kaliteli ve dünya standartlarına uygun mal ihraç etmeleri teşvik edilmelidir. Bu amaçla; KOBİ'lerin ihracatta başarılı olabilmeleri için işletme düzeyinde veya aynı sektörde faaliyet gösteren başka işletmelerle birleşerek, gerekli örgütlerin oluşturmaları gerekmektedir. "Birlikten kuvvet doğar" gerçeğinden hareketle aynı sektörde ve aynı bölgede faaliyet gösteren KOBİ'lerin "Sektörel Dış Ticaret Şirketleri" veya "Bölgesel Dış Ticaret Şirketleri" olarak birleşmelerinin

desteklenmesi, dış ticaretimizin gelişmesi ve döviz girdilerinin artırılması bakımından önemlidir.

- Halen 10 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerin uygulamak zorunda oldukları "Konut Edindirme Yardımı" ve "Tasarruf Kesintisi"nde çalıştırılan işçi sayısının esas alınması nedeniyle istihdam adeta cezalandırılmaktadır (Sosyal amaçlı fonlarla getirilen yükler işçilik maliyetinin yaklaşık olarak yüzde 7'si kadardır.). Türkiye'de devlet, prime dayalı sosyal güvenlik hizmetlerinin finansmanına direkt olarak katkıda bulunmamaktadır. Ülkemizde %14'ü işçiler, %19.5 ila % 27'si işverenler olmak üzere sigorta primleri işçi ve işverenler arasında paylaşılmaktadır. İstihdam vergisi niteliğindeki bu kesintiler küçük ölçekli işletmeler için önemli bir sorundur.
- Gerçek gelir ilkesine aykırı olarak ve mutlaka kar edilmesi ilkesine dayanan "Hayat Standartı Esası" küçük sanayi işletmeleri için önemli bir sorundur. Dolayısıyla kısa sürede bu uygulamanın kaldırılması yararlı olacaktır. Ayrıca peşin (geçici) vergi uygulamasına da son verilmelidir.
- Türkiye'de KOBİ'lerin ortak sorunlarından birisi de eksik kapasite ile üretim yapmalarıdır. Buna ek olarak, KOBİ'lerin kullanmakta oldukları teknoloji eski ve yenileme oranı düşüktür. Gümrük Birliği ile birlikte KOBİ'lerin global rekabet gücünün artması için ortak dış ticaret şemsiyesi altında AB'ne açılmaları şarttır. Türk KOBİ'lerinin AB firmaları karşısında rekabet güçlerini artırabilmeleri için kapasite kullanım oranlarını ve verimliliklerini artırmaları, teknolojilerini yenilemeleri ve standartlara uyum sağlamaları gerekmektedir. Türk KOBİ'lerinin çok kısa sürede ISO 9000 'e göre üretim yapabilmeleri için teknoloji yenileme ve makine parkını genişletme yatırımları gerekmektedir. Ana sanayi-yan sanayi fonksiyonel bütünleşmesi sağlanmalıdır. Büyük

işletmelerde oluşan bilgi ve teknoloji birikiminin yan sanayiciye aktarılmasını sağlanmalıdır.

- Türk ekonomisinde uluslararası rekabet ortamına uygun dinamik ve rekabet gücü yüksek ekonomik yapının oluşturulması için gerekli motivasyonun sağlanmasında, AB düzeyinde teşvik sağlanmasının önemi büyüktür. Özellikle AR-GE ve dış piyasaya yönelik çalışan işletmelere verilecek devlet yardımlarında KOBİ tanımı AB düzeyine getirilmelidir. Ancak, KOBİ tanımının geniş tutulması durumunda da sınırlı kaynakların büyük işletmelere yönelmesi de söz konusu olabilir. Sınırlı kaynakların gerçek ihtiyaç sahibi olan, özellikle katma değer payı yüksek KOBİ'lere yönlendirilmesi gerekmektedir. Çok az işçi çalıştıran işyerlerini sanayi yerine esnaf kategorisi içinde değerlendirip, onlar için ayrı uygulama yapmak gerekmektedir.
- Girişimcilik ve yeni teknolojik geliştirme gibi konularda KOBİ'lere destekler yoğunlaştırılmalıdır. Özellikle uygun projelerle gelen, gerçek üretici küçük sanayi işletmelerine düşük faizli krediler verilerek, uygun çalışma ortamı sağlanarak ve girdi maliyetlerini (elektrik, su, altyapı, hammadde v.b.) azaltarak desteklemek gereklidir. Girişimcilere, eğitim ve danışmanlık hizmetleri ücretsiz olarak sunulmalı, mali destek sağlanmalı ve gereksiz bürokratik engeller (özellikle işletme kuruluş aşamasında) kaldırılmalıdır.
- Karmaşık vergi uygulamalarından vazgeçilmeli, gelir vergisinin ilk diliminde uygulanacak vergi oranı yüzde 10'a düşürülmelidir. Kurumlar vergisi oranı yüzde 15 düzeyinde uygulanmalıdır.
- Şirket kuruluşlarından alınan damga vergisi, harçlar, ticaret sicili harçları, noter harçları, belediyece alınan harçlar ve ücretler, 50 kişinin altında istihdam sağlayan küçük sanayi işletmeleri için uygulanmamalıdır.

- Türkiye'de mevcut şartlarda üretken küçük ölçekli işletmelerin desteklenmesine ihtiyaç vardır. İstihdamın artırılmasında en önemli politikalardan olan "bireysel girişimcilik desteği" dahil , yeni işletme kurulmasının etkin bir sistem kapsamında teşvik edilmesi kalıcı istihdam politikasının da temel bir unsuru olacaktır. Küçük ölçekli işletmelerin önemli birer istihdam kuruluşları olduğu unutulmamalıdır. Vergi sistemi, mevcut istihdamı sürdürmeyi ve yeni istihdam olanakları sağlamayı destekleyen ek tedbirler öngörmeli ve mevcut engelleyici düzenlemeler kaldırılmalıdır.
- Küçük sanayi işletmelerine verilecek devlet destekleri, ürün çeşitlendirmede Avrupa tüketim kalıplarına ve pazar beklentilerine cevap verebilecek ürünlere yönelmelidir. Katma değeri yüksek ürünler arasında Avrupa pazarlarında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğumuz ve bunu geliştirebileceğimiz dokuma, hazır konfeksiyon, gıda, deri işleme, deri konfeksiyon, cam, toprağa dayalı sanayi ve oto yan sanayii alanlarında özel teşvikler sağlanmalıdır.
- KOBİ'lere öncelikle düzenli bir sektörel veya işletme bazında işletmecilik eğitimi sunmak, veri iletişim hatları oluşturmak ve kullanıcıları bilinçlendirmek gerekmektedir. Bu amaçla , özellikle meslek kuruluşları ve odaların desteği ve öncülüğünde işletme yöneticileri ve çalışanlara yönelik eğitim-seminer faaliyetlerine süreklilik kazandırılmalıdır. KOBİ'lere eğitsel ve mali yönden hizmet veren kamu ve özel kuruluşların faaliyetlerinin koordine edilmesi, verimliliği artıracak gibi kaynak israfını da azaltacaktır.
- Türk sanayiinde üretime verilecek en önemli öncelikli teşvik makro ekonomik istikrarın sağlanması olacaktır. Türk özel sektörü dünyanın en önemli dinamik ekonomilerindendir. Özel sektöre, ülke sanayiinin yatırım artışına imkan tanıyan, rekabet gücünü artıracak uygun bir

ekonomik ortamın oluşturulması, hükümetlerin temel politikalarından olmalıdır. KOBİ'lerin Türk ekonomisinin gelişmesine olan katkılarının artırılabilmesi için merkezi hükümetin yanı sıra, yerel yönetimlerin de destekleri genişletilmelidir. Yerel yönetimler reform çalışmalarında, özellikle belediyelerin yeni sanayi ve ticaret alanlarının imar planlarının uygulanmasında yetki ve onaylarının sağlanması; vergileme yetkilerinin genişletilmesi ve yerel ekonomik kalkınmanın sağlanmasında etkinliklerinin artırılması gerekmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

DİE , İller İtibariyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıla 1987-1997, DİE Yayınları, Ankara, 1997.

DPT , GATT Normları ve Uluslararası Bütünleşmeler Açısından DEVLET YARDIMLARI (Mukayeseli Bir İnceleme), Ankara, 1995.

DPTİller İtibariyle Çeşitli Göstergeler, DPT- Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Nisan 1997.

EROL, İbrahim, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Açısından Dış Ticaret- Uygulama ve Sorunlar, Manisa, 1993.

İKV , Avrupa Birliği'nde Teşvik Sistemi-İlkeler ve Uygulamalar-, İKV Yay. No:127, İstanbul. 1994.

İNAL, Ali Metin-GÖKBUNAR, Ramazan , "Avrupa Birliğinde ve Türkiye'de KOBİ'lere Yönelik Devlet Yardımları", Yönetim ve Ekonomi, Sayı:2, 1996.

KAYALI, Cevdet-GÖKBUNAR, Ramazan , "Avrupa Birliğinde ve Türkiye'de AR-GE Politikaları", Çukurova Üniversitesi, İİBF Dergisi, S:1, Yıl:1995, C:5.

MUEGGE, Herman , "Endüstriyel Kalkınmada ve Uluslararası Rekabette Ortaya Çıkan Yeni Eğilimler", Piyasa Ekonomilerinde Endüstriyel Kalkınma Stratejileri, İstanbul:TÜSİAD Yayınları. 1990

MÜTFÜOĞLU, A. Tamer , Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler- Sorunlar& Öneriler, Ankara: Desen Ofset, 1994

MÜTFÜOĞLU, Tamer , Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Sorunlar- Öneriler, Ankara: EGS Bank Yayın. No.:1, 1997.

ŞENYURT, Deniz , Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Topluluğunda ve Türkiye'de Teşviki, İstanbul: Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği-Interbank Yayını,1995.

T.C. İŞ VE İŞÇİ BULMA KURUMU MANİSA ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ , 1996 Yılı İl İstihdam Raporu,1997.

T.C. MALİYE BAKANLIĞI GELİRLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ , Vergi İstatistiklikleri Yıllığı 1992-1996 (1923-1996 Genel Bütçe Vergi Gelirleri İstatistiklikleri), Ankara, 1997.

T.C. MANİSA VALİLİĞİ İL PLANLAMA VE KOORDİNASYON MÜDÜRLÜĞÜ , Sayılarla Manisa,1997.

T.C. MANİSA VALİLİĞİ SANAYİ VE TİCARET İL MÜDÜRLÜĞÜ , 1996 Yılı Manisa İli'nin Yıllık Ekonomik ve Ticari Durumu Hakkında Rapor, Manisa, Eylül 1997.

TOBB-KOSGEB , Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Konferansı (2000'li Yıllara Girerken Türkiye'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Politikası), Ankara: TOBB Yay. No.:278/24,1993.

TOSYÖV , KOBİ Araştırma Enstitüsü ve KAMAR-Artu Şirketi TOSYÖV 1995 Yılı Ulusal KOBİ Raporu, Ankara,1995.

TÜTEK, Hülya , Manisa Organize Sanayi Bölgesinde Teknolojik Değişim Kapasitesi ve Verimlilik İlişkileri, DEÜ Manisa İİBF-MPM Yayını, İzmir,1992.

VAKIFBANK , Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yapısı, Bugünkü Durumu ve Geliştirme Koşulları, Ankara: Vakıfbank Araştırma Yazısı Dizisi-7,1997.

E K

MANİSA İLİNDE İMALAT SANAYİİNDE KOBİ'LERİN SORUNLARINA YÖNELİK ANKET UYGULAMASI

1- İşletmenizin ünvanı

2- Faaliyetlerinizi sürdürdüğünüz imalat sektörü :

Gıda ve İçki	☐
Dokuma ve Giyim	☐
Orman Ürünleri	☐
Kağıt	☐
Deri ve Kösele	☐
Lastik	☐
Kimya	☐
Cam	☐
Demir Çelik	☐
Demir Dışı Metaller	☐
Taşıt Araçları	☐
Madeni Eşya	☐
Mesleki Bilgi Ölçüm Optik Donanım	☐
Makina İmalat	☐
Elektrikli Makinalar	☐
Elektriksiz Makinalar	☐
Elektronik	☐
Çimento	☐
Pişmiş Kıl ve Çimento Gereçleri	☐
İnşaat	☐
Seramik	☐
Diğer	☐

3- Üyesi bulunduğunuz mesleki kuruluş

Ticaret ve Sanayi Odası	☐
Meslek Odası (Adı:.....)	☐

4- İşletmenizin kuruluş yılı

5- İşletmenizin üretim birimlerinin faaliyetlerini gösterdikleri yapı tipi

- Apartman dairesi ☐
Dükkan ☐
İş Hanı ☐
Müstakil İşyeri ☐
Arsa İçinde Müstakil İşyeri ☐
Küçük Sanayi Sitesi ☐
Organize Sanayi Bölgesi ☐
Diğer

6- İşletmenizdeki toplam eleman sayısı nedir ?

- 1- 5 ☐
6-10 ☐
11-25 ☐
26-49 ☐
50-75 ☐
76-100 ☐
101-150 ☐

7- İşletmenizin bizzat üretim birimlerinde çalışan eleman sayısı

- 1- 5 ☐
6-10 ☐
11-25 ☐
26-49 ☐
50-75 ☐
76-100 ☐
101-150 ☐

8- Çalışanların cinsiyetleri:

Bay:.....
Bayan:.....

9- İşletmenizin 1994, 1995, 1996 dönemlerine ait kapasite oranları nelerdir ?

	%39'dan az	% 40-59	%60-79	%80-99	%100+
1994					
1995					
1996					

10- İşletmenizde üretim faaliyetlerinin tam kapasite düzeyinde gerçekleşme nedenleri (önem derecesine göre numaralandırınız)

- Hammadde ile ilgili sorunlar ☐
Çalışanlarla ilgili sorunlar ☐
Mali Yetersizlikler ☐
Talep Yetersizliği ☐
Enerji Yetersizliği ☐
Pazarlama Yetersizliği ☐
Teknoloji Yetersizliği ☐
İşçilik ☐
İthal Malların Rekabeti ☐
Diğer ☐

11- Faaliyetlerinizde kullanmakta olduğunuz üretim teknolojinizi edinme yönteminiz

- Piyasada uzun süredir varolan teknoloji ☐
Firmamızın bilgi birikimlerine dayanarak ☐
Yurt dışından patent, lisans vb. yollarla ☐
Yabancı ortaklık yoluyla ☐
Diğer

12- Sizce üretimde kullanmakta olduğunuz teknolojinizin günümüz koşulları Avrupa Birliği, İç Rekabet ile Dış Rekabet gözönüne alındığında durumu nedir ?

- Eski ☐
Güncel ☐
Yakın Gelecekte (1-3 yıl) Değişmesi Gerekir ☐
Yeni ☐

13- Kullanmakta olduğunuz teknolojiniz yeni ve güncel değilse rekabette avantaj sağlamak amacıyla teknolojinizi neden değiştirmiyorsunuz ?

- Teknolojimiz günceldir. ☐
- Finansman güclüğü nedeniyle ☐
- Karlı olmaması ☐
- Talep yetersizliği ☐
- Siyasi ve ekonomik belirsizlik ☐
- Diğer ☐

14- Eğer işletmenizin teknik donanımında eksikliklerinin olduğunu düşünüyorsanız, bu eksiklikleri önem derecesine göre numaralandırınız.

- Teknik donanımımızın yeterli olduğunu düşünüyoruz ☐
- Altyapı hizmetleri eksikliği ☐
- Makina parkı eksikliği ☐
- Otomasyon ihtiyacı eksikliği ☐
- Kalite kontrol ekipmanları eksikliği ☐
- Ambalajlama teknikleri eksikliği ☐
- Kapasite artırımı için yatırım eksikliği ☐
- Yeni teknoloji eksikliği ☐

15- İşletmenizde düzenli ve süreklilik arzeden Ar-Ge (Araştırma Geliştirme) birimi mevcut mu ?

- Evet ☐
- Hayır ☐ → Cevabınız Hayır ise soru 18' geçiniz.

16- Ar-Ge faaliyetlerinizi hangi amaçlar çerçevesinde gerçekleştiriyorsunuz ? Önem derecesine göre numaralandırınız.

- Yeni ürün geliştirme ☐
- Mevcut üretim teknolojisini geliştirme ☐
- Mevcut ürünü iyileştirme ☐
- Ürün farklılaştırma ☐
- Ürün taklidi ☐
- Yeni üretim teknolojisi geliştirme ☐

17- Makina, teçhizatınızı yeniler veya büyütürken, bunlarla ilgili bilgiyi hangi kaynaklardan elde etmektesiniz.

- İhtisas Dergileri gibi yayınları takip ederek ☐
- Fuarları takip ederek ☐
- Üretici firmalardan gelen tanıtım broşürlerinden ☐
- Rakiplerin tavsiyesi ile ☐
- Yurtdışındaki firmalarla kurulan ilişkiler sonucu ☐
- İş kolundaki üretici demeklerinin faaliyetlerini izleyerek ☐
- Sempozyumlara katılarak ☐
- Özel araştırma yaparak ☐
- Diğer ☐

18- Yıllık satış tutarınız (Milyon TL)

- 500-1000 ☐
- 1.001-2.000 ☐
- 2.001-4.000 ☐
- 4.001-8.000 ☐
- 8.001-16.000 ☐
- 16.001+ ☐

19- Bilançonuzdaki aktif değerler toplamı (Milyon TL)

- 100-300 ☐
- 301-1.000 ☐
- 1.001-3.000 ☐
- 3.001-10.000 ☐
- 10.001-25.000 ☐
- 25.001+ ☐

20- Öz sermayeniz (Milyon TL)

- 0-500 ☐
- 501-1.000 ☐
- 1.001-2.000 ☐
- 2.001+ ☐

21- İşletmenizin borçlarının vade bakımından ağırlıklı dağılımı nasıldır ?

Borcumuz yok ☐
Kısa ☐
Uzun ☐

22- Karınız ne kadardır ?

1994 TL
1995 TL
1996 TL

23- İşletmenizin kazançları arasında faaliyet dışı kazançlarınız varsa oranı nedir ?

%0-9 ☐
%10-%20 ☐
%21-%30 ☐
%31-%40 ☐
%41-%50 ☐
%51+ ☐

24- İşletmenizin faaliyet dışı gelirleri hangi yollarla elde edilmektedir ?

Gayri menkul ☐
Döviz ☐
Menkul kıymet ☐
Faiz (Repo) ☐
Diğer ☐

25- Kullanmakta olduğunuz fonları (mali kaynakları) arttırmak için başvuracağınız fon kaynaklarını önem derecesine göre numaralayınız.

Sermaye arttırımı ☐
Kredi olanakları ☐
Özel Finans Kurumları ☐
Mali kuruluşlar (factoring, leasing) ☐

26- İç pazarda kullanmakta olduğunuz dağıtım kanalları nelerdir ?

Toptancı ☐
Parakendeci ☐
Şube (Bayii) ☐
Bireysel Satış ☐
Diğer ☐

27- Ürünlerinizin dağıtımında karşılaştığınız sorunları önem derecesine göre numaralayınız.

Nakliye sorunları ☐
Depolama sorunları ☐
Gümrükleme sorunları ☐
Zamanında teslim ☐

28- Fiyatlama politikanızı hangi faktörlerin etkisinde belirlemektesiniz ?

Rekabete göre ☐
Maliyete göre ☐
Talebe göre ☐
Kazanç isteğine göre ☐

29- Piyasa araştırmasını hangi aşamada yapıyorsunuz ?

Piyasa araştırması yapmıyorum ☐
Ürün geliştirme aşamasında ☐
Pazarlama aşamasında ☐
Yeni ürün aşamasında ☐
Diğer ☐

30- Tanıtma faaliyetlerini hangi yollarla yapıyorsunuz ?

Yapmıyorum ☐
Televizyon, radyo gibi görüntü ile işitsel araçlarla ☐
Basın yoluyla ☐
Ticari fuarlar yoluyla ☐
Hazırlanan broşürler yoluyla ☐

Dağıtılan ürün numuneleriyle ☐
Dağıtım kanallarına yapılacak satış özendirmelerle ☐
Diğer

31- Karşılaştığınız pazarlama sorunlarınızı önem derecesine göre numaralayınız.

Pazarı iyi tanımamak ☐
Pazar oluşturmak için büyük harcamalarda bulunmak ☐
Reklam, satış geliştirme v.b. tutundurma metodlarının masraflı olması ☐
Kalifiye pazarlama elemanına sahip olmamak ☐
Dağıtımda karşılaşılan sorunlar ☐
Pazarın hızlı değişim göstermesi ☐
Diğer

32- İşyerinizde ne şekilde eğitim verilmektedir ?

Eğitim yapılmamaktadır. ☐
İşyerinde kendi elemanlarınızca sürekli iç eğitim yapılmaktadır. ☐
İşyerinde, dışarıdan sağlanan eğitimcilerce (uzmanlarca) sürekli eğitim yapılmaktadır. ☐
İşyerinde seyrek de olsa eğitim yapılmaktadır. ☐
İşyeri dışında, seminer, kurs v.b yollarla eğitimden geçmektedirler. ☐
Diğer

33- Mamul fiyatlarının artmasına neden olan faktörleri önem derecesine göre numaralayınız.

Hammadde fiyatlarındaki artışlar ☐
İşçilik ücretlerindeki artışlar ☐
Enerji maliyetlerindeki artışlar ☐
Nakliye ücretlerindeki artışlar ☐
Kira giderlerindeki artışlar ☐
Kredi maliyetlerinin yüksekliği ☐
Diğer

34- Üretiminizde kullanmakta olduğunuz hammadde, yarımamul madde vb. girdileri temin ettiğiniz kaynakları önem derecesine göre numaralayınız.

İç pazardan ☐
Avrupa Birliği (AB) ülkelerinden ☐
AB dışı Avrupa ülkelerinden ☐
NAFTA (ABD, Meksika, Brezilya, Kanada) ☐
Asya ülkeleri ☐

35- Ürettiğiniz ürünler,

Kendi markanızı taşımaktadır ☐
Fason üretimdir ☐
Her ikisi de ☐

36- İşletmenizin hedef pazarı nedir ?

Yalnız iç pazar ☐
Yalnız dış pazar ☐
Hem iç hem de dış pazar ☐

37- İhracat yapıyor musunuz ?

Evet ☐
Hayır ☐ → Cevabınız Hayır ise 43. soruya geçiniz.

38- İhracat işlemlerinizi hangi yollarla gerçekleştirmeniz ?

Dış Ticaret Sermaye Şirketi yardımıyla ☐
Sektörel Dış Ticaret Şirketlerine ortak olarak ☐
İşletmemizin yurtdışı büroları aracılığıyla ☐
Uzman kuruluşlar(İhracatçı birlikleri gibi) yardımıyla ☐
İşletmemizin kendi olanaklarıyla ☐

39- İhracat potansiyelinizi etkileyen faktörleri önem derecesine göre numaralayınız.

Teknolojik üstünlük	☐
Rekabetçi fiyat üstünlüğü	☐
Dış pazarlara olan ulaşım kolaylığı	☐
Patentli ürünü sunabilmemiz	☐
Farklı ve yeni ürün geliştirme ve sunma potansiyelimiz	☐
Yaşanan iç pazar rekabeti	☐
İç pazarın yetersiz olması	☐
Diğer	

40- İhracatınızı hangi ülkelere gerçekleştirmektесiniz ?

Türk Cumhuriyetlerine	☐
Avrupa Birliği Ülkelerine	☐
Ortadoğu Ülkelerine	☐
Eski Doğu Bloku Ülkelerine	☐
NAFTA Ülkelerine (ABD, Meksika, Kanada)	☐
Uzakdoğu Ülkelerine	☐
Afrika Ülkelerine	☐
Avusturalya ve Pasifik Ülkelerine	☐
Diğer	

41- İhracatta karşılaştığınız sorunları önem derecesine göre numaralayınız.

Finansman sorunu	☐
Rekabet sorunu	☐
Bürokratik engeller	☐
Ülke imajı	☐
Marka imajı	☐
İletişim güçlüğü	☐
Diğer	

42- Aşağıda belirtilen ihracatta devlet yardımlarından hangilerinden yararlanmak istersiniz ? Önem derecesine göre numaralandırınız.

Ar-Ge yardımları	☐
Çevre koruma yardımları	☐

Yurt içi ve uluslararası nitelikteki ihtisas fuarlarına ilişkin yardımlar	☐
Pazar araştırmalarına yönelik yardımlar	☐
Yurtdışı ofis, mağaza, işletme ve tanıtım faaliyetlerine ilişkin yardımlar	☐
Eğitim yardımları	☐
Tarımsal ürünlerde ihracat ihalesi yardımları	☐

43- Aşağıda belirtilen konularda ürünlerinizle ilgili olarak daha önce herhangi bir başvurunuz gerçekleşti mi ?

Marka	☐
Patent	☐
Faydalı Model	☐
TSE	☐
Endüstriyel tasarım	☐
Coğrafi İşaretler	☐
Hiçbir başvuruda bulunmadım	☐

44- Yeni yatırımlara yönelme nedenleriniz nelerdir ? Önem derecesine göre numaralayınız.

Kapasiteyi arttırmak amacıyla	☐
Yeni bir ürün imal etmek amacıyla	☐
Ürünün kalitesini arttırmak amacıyla	☐
Yeni üretim teknolojisine geçmek amacıyla	☐
İhracatı arttırmak amacıyla	☐

45- Sabit kıymet yatırımı gerçekleştirdiyseniz (Makina parkı, gayrimenkul vb.) ya da gerçekleştirmeyi düşünüyorsanız gerekli olan finansman kaynağını temin etmede yararlandığınız veya yararlanmayı düşündüğünüz finansman araçları nelerdir ?

Yatırım gerçekleştirmedik	☐
Banka kredisi	☐
Borçlanma	☐
Özkaynaklar	☐
Leasing	☐
Özel finans kuruluşları aracılığıyla	☐
Diğer	

46- Yatırım finansmanında kredi kullandıysanız hangi mali kuruluşlardan yararlandınız?

Kullanmadım	☐
Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	☐
Türk Exim Bank	☐
Türkiye Kalkınma Bankası	☐
Vakıflar Bankası	☐
Emlak Bank	☐
Halk Bankası	☐
Özel Finans Kuruluşları	☐
Esnaf ve Sanatkarlar Odası	☐
Diğer	☐

47- İşletmenizin yapmış olduğu yatırımlarda yatırım teşviklerinin hangilerinden yararlandınız ?

Yararlanmadık	☐
Yatırım İndirimi	☐
Fon Kaynaklı Kredi İstisnası	☐
Yerli Makina ve Teçhizat KDV Desteği	☐
Finansal Kiralama Desteği	☐
Finansman Fonu Desteği	☐
İthal Makina ve Teçhizat KDV Ertelemesi	☐
Bina İnşaatı Harç İstisnası	☐
Gümrük Vergisi ve Fon Muafiyeti	☐
Damga Vergisi ve Harç İstisnası	☐

48- KOBİ'lere yönelik devlet yardımı sizce hangi amaçlara yönelik olmalıdır ? Önem derecesine göre numaralandırınız.

Rekabet gücünü artırıcı	☐
İhracat hacmini artırıcı	☐
Teknolojileri yenilemeye yönelik	☐
Ürün kalitesi standartlarını geliştirici	☐
Kalifiye çalışan istihdamına yönelik	☐
Çevre ile ilgili	☐

49- KOBİ'lere yönelik devlet yardımlarını nasıl değerlendiriyorsunuz ?

Yetersiz	☐
Yeterli	☐
İyi bir düzeyde	☐
Yararlanması çok güç (mevzuatlar açısından)	☐
Dağıtımı kontrolsüz	☐
Diğer	☐

50- Aşağıda belirtilen devlet yardımlarından hangisinden yararlanmak istersiniz ? Önem derecesine göre numaralandırınız.

Taşıma maliyetlerine katkı	☐
Daha ucuz enerji	☐
Nitelikli personel istihdamında SSK Primlerinin devlet tarafından ödenmesi	☐
Makina ve araç gereç alımında garanti verme	☐
Belirli bir süre vergi alınmama	☐
Altyapı	☐
Diğer	☐

51- KOBİ'lere yönelik olarak kurulmuş olan aşağıda belirtilen kurumlardan hangisi ile ilişki kurdunuz?

EXIMBANK	☐
KOSGEB	☐
TOSYÖV	☐
Vakıf Bank	☐
Emlak Bankası	☐
Halk Bankası	☐
Ziraat Bankası	☐
TOBB	☐
Milli Prodüktivite Merkezi	☐
KOS-DER	☐
Diğer	☐

52- KOBİ'ler arası ortak kullanıma açılmasını istediğiniz tesisler nelerdir ?

Kalıp Atölyeleri	☐
Döküm Tesisleri	☐
Makina Tamir Atölyesi	☐
Kalite Kontrol Laboratuvarları	☐
Genel Danışmanlık Merkezleri	☐
Diğer	

53- Aşağıdaki konuları işletmeniz açısından

"çok önemliyse-1", "önemliyse-2" ve "önemsizse-3" şeklinde değerlendiriniz.

- Kredi koşulları iyileştirilmelidir. ☐
- Devlet ihalelerinde küçük sanayiciye fırsat eşitliği verilmelidir. ☐
- KOBİ'lerin yatırımlarına yönelik devlet yardımlarının doğrudan doğruya yarı resmi nitelikli özel kuruluş temsilcileri (Sanayi ve Ticaret odaları v.b) eliyle yürütülmesi ☐
- KOBİ'ler adına HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI ile teşvik belgesi, fon kaynaklı yatırım kredisi tahsis ilişkisinin "HALKBANKASI" tarafından yürütülmesi yararlı olmuştur. ☐
- Fon kaynaklı yatırım kredisi kullanımında toplam yatırımın en az % 40'ının öz kaynaklardan karşılanması şartı olumsuzluk taşımaktadır. Dolayısıyla öz kaynak oranının azaltılması ☐
- Fon kaynaklı yatırım kredisiyle gerçekleştirilecek yatırımların 6 ay içinde gerçekleştirilme şartı uzatılmalıdır. ☐
- Halkbankası'nın Kredi Garanti Fonu etkinleştirilmelidir. ☐
- En az belli devlet yardımlarını yürürlüğe koymak kadar bu yardımları belirlenen miktarlarda, eksiksiz ve zamanında KOBİ'lere ödemek de büyük önem taşımaktadır. ☐
- KOBİ'lerin teknik danışmanlık, kontrol, kalibrasyon ve ürün geliştirmeye yönelik taleplerini karşılamak için fon kaynaklı kredi verilirken, KOSGEB'den bir onay alınması bürokratik işlemleri artırmaktadır. ☐
- Fon kaynaklı krediler yetersiz olduğundan bunların dağıtımında kontrolsüzlükler olabilmektedir. ☐
- İhracatta danışmanlık, üretim planlamasında, teknoloji seçiminde rehberlik hizmeti verilmelidir. ☐
- Pazar bilgileri verecek kurumlar oluşturulmalıdır. ☐
- Teknik personeli yetiştirecek uygulamalı kurslar açılmalıdır. ☐
- Küçük ve büyük sanayi entegre edici sistemler kurulmalıdır. ☐

- Küçük sanayi siteleri yaygınlaştırılmalıdır. ☐
- Hammadde fiyatlarında istikrar sağlanmalıdır. ☐
- KOBİ'lerce müştereken kullanılabilecek ölçüm, kalite kontrol gibi teknoloji merkezi laboratuvarları kurulmalıdır. ☐
- Hayat Standartı Esası ve Peşin Vergi uygulaması kaldırılmalıdır. ☐
- Sektörel Dış Ticaret Şirketleri kurulması yaygınlaştırılması ☐

KATILIMLARINIZDAN DOLAYI TEŞEKKÜR EDERİZ.